5270

GOUVERNEUR
VAN
NEDERLANDS-NIEUW-GUINEA

Hollandia, 10 maart 1962

Zeer Geheim/Persoonlijk

No. : Kabinet 2.50.16/274/2

Bijlage(n) : 3 (no's 3, 4 en 5)

Onderwerp : Politiek verslag Nederlands-Nieuw-Guinea over november en december 1961

Aan:

Zijne Excellentie
de Staatssecretaris van
Binnenlandse Zaken
Plein 1
's-Gravenhage

Ik heb de eer Uwer Excellentie hiernevens een drietal exemplaren aan te bieden van het door het Hoofd van de Centrale Veiligheidsdienst ingediende Politiek verslag Nederlands-Nieuw-Guinea over de maanden november en december 1961.

De Gouverneur van Nederlands-Nieuw-Guinea

PLATTEEL

MINISTERIE VAN
BINNENLANDSE ZAKEN
Geheime Registratuur (NNG)
20 mrt 1962
Agenda nr. GS 9501
Bijl. 3 Doss. 926674
Bewaren tot weken.

Kenmerk: GNG kab. 2.50.16/274/2 zeer geheim persoonlijk.
© NA, archief Minkol., dossierarchief ministerie van Koloniën en opvolgers 1945-111181
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/20755

C. V. D. ZEER GEHEIM.

V E R S L A G

over de maanden

November - December 1961

No. 3

CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST

Zeer Geheim

Exemplaar no.

VERSLAG NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

OVER DE MAANDEN NOVEMBER EN DECEMBER 1961.

INHOUD:

Inleiding

Hoofdstuk I Afdeling Hollandia

Algemeen blz. 1
Partai Papoea Merdeka " 1
Demokratische Volkspartij " 2
Parna " 3
Pro-R.I.activiteiten " 3
Redevoering Soekarno op 19 december " 5

Hoofdstuk II Afdeling Geelvinkbaai en Centraal Nieuw-Guinea

Algemeen " 8
Pro-R.I.activiteiten
Schouteneilanden " 9
Japen-Waropen " 9
Partei Kemerdekaan Indonesia Irian (P.K.I.I.) " 10

Hoofdstuk III Afdeling West Nieuw-Guinea

Algemeen " 12
Subversieve activiteiten " 12
Feiten en geruchten rond de "Sorong-infiltratie" blz. 14
Geruchten over nieuwe infiltraties " 15
De Landsvlag " 16
Demonstraties van autochtone zijde " 17
StemmingIndonesiërs " 18
Illegaal vertrek naar Indonesië " 19

Hoofdstuk IV Afdeling Fakfak

Algemeen " 21
Reacties m.b.t. de instelling van de Landsvlag"
Fakfak " 21
Kaimana " 24
Reacties m.b.t. de rede van Soekarno
Fakfak " 25
Kaimana " 25
Pro-R.I.activiteiten " 26
Gerakan Rakjat Irian Barat (GRIB) " 26
Partai Pemuda Indonasia " 27
Berichten omtrent aanwezigheid van infiltranten 27
Indonesische thuisvaarders " 28

Hoofdstuk V Afdeling Zuid Nieuw-Guinea

Algemeen blz. 29
Pro-R.I.activiteiten " 30

Hoofdstuk VI Indonesië

Algemeen " 31
Minister Subandrio over de Irian Barat kwestie " 31
Nasution en Irian Barat " 33
Uitspraken en maatregelen van Soekarno " 34
De "Dewan Pertahanan Nasional" " 34
"Komando tertinggi operasi pembebasan Irian Barat"" 35
Het "komando rakjat" " 36
Maatregelen in het raam van de bevrijding van "Irian Barat" " 38
Oprichting van de "Propinsi Irian Barat" (Nieuwe stijl), het "Komando mandala" en het "Panitia mobilisasi Umum" " 39
Indonesische radiopropaganda " 40

Inleiding

De plechtigheid, waarbij op 1 december de Landsvlag voor het eerst officiëel werd gehesen, werd nergens door incidenten verstoord. Hier en daar waren door pro-Indonesische elementen wel plannen gemaakt tot een tegendemonstratie, doch enige uitvoering is hieraan niet gegeven. Hierbij zal bepaald als rem hebben gewerkt de overtuiging, dat deze elementen zich vor in de minderheid voel den, zodat zij bevreesd waren metterdaad van hun overtuiging blijk te geven. Geen enkele melding werd ontvangen, dat ergens op Nederlands Nieuw-Guinea op die datum de rood-witte vlag werd uitgestoken.

De agressieve houding van Indonesië, zich manifesterende in redevoeringen van de Indonesische machthebbers, waarin met geweld tegen Nederlands Nieuw-Guinea wordt gedreigd en in berichten over oorlogsvoorbereidingen daar te lande, heeft niet nagelaten haar stempel te drukken op de stemming van de diverse bevolkingsgroepen hier te lande

Te Hollandia en omgeving en in Manokwari werden aanwijzingen verkregen over groepsvorming onder subversieve elementen.

Te Manokwari en Sorong werden van autochtone zijde demonstraties gehouden, waarbij de Indonesische eisen werden afgewezen.

Pro-Indonesische politieke organisaties, t.w.de P.K.I.I. op Japan en de G.R.I.B. te Fakfak, traden in de openbaarheid.

In verslagperiode konden de nog voortvluchtige deelnemers aan de Sorong- infiltratie - met uitzondering van Chris LOPPIES - worden opgespoord en gearresteerd.

HOOFDSTUK I

Zeer Geheim

AFDELING HOLLANDIA

Algemeen

In verslagperiode vonden twee gebeurtenissen plaats, die de gemoederen in Hollandia in beweging brachten nl. het hijsen van de vlag van Papoea-Barat op 1 december 1961 en
de redevoering van Soekarno op 19 december 1961.

In het maandverslag over oktober 1961 werd op blz.2 reeds gesignaleerd, dat het veelal de Seroeiers zijn, die aansporen tot demonstraties. Op 1 december kwam het evenwel nergens tot daadwerkelijke ordeverstoring.

Blijkbaar ter onderstreping van de opvatting van de Parna, dat het invoeren van een landsvlag geen inhoud had als dit niet gepaard ging met onafhankelijkheid, stak de wnd. voorzitter van deze politieke partij, E.J.BONAY, op 1 december wel de Nederlandse -, doch niet de landsvlag uit.

In Hollandia-Binnen trachtte een pro-R.I.gezinde autochtoon, die onder de invloed van sterke drank verkeerde, de nieuwe vlag, die voor een particuliere woning wapperde, neer te halen. Dit werd hem echter door zijn eigen vrienden belet.

De redevoering van SOEKARNO, hoe agressief en ophitsend deze op zich zelf ook was, bevatte niet - naar vrij algemeen werd verwacht - een direkte oorlogsverklaring. De daardoor ingetreden ontspanning werd echter zowel bij de Nederlandse en Chinese als bij de autochtone bevolkingsgroepen weer teniet gedaan door de dagelijks te beluisteren dreigende taal van de Indonesische machtshebbers.

De groep van pro-R.I.gezinden, die door het uitblijven van een oorlogsverklaring in haar verwachtingen was teleurgesteld, herstelde zich spoedig en hervatte haar conspiratief gewroet, gesterkt door de toenemende radiohetze uit Indonesië.

PARTAI PAPOEA MERDEKA

De Partai Papoea Merdeka, die in de vorige verslag periode werd opgericht, gaf op 27 november 1961 een rondschrijven uit, gericht aan alle Biakkers in Hollandia en omgeving, waarin deze werden uitgenodigd, om tot de organisatie toe te treden. In dit rondschrijven werd reclame gemaakt voor de voorzitter van de P.P.M., M.RUMAINUM, door erop te wijzen, dat deze een gelijkwaardige opleiding heeft genoten als M.KASIEPO en zeker geen nieuweling is in het politieke vlak. Voorts is hij, in tegenstelling tot laatstgenoemde, niet aan het Gouvernement gebonden, zodat zijn motieven zuiver zijn en alleen voortspruiten uit een verlangen om land en volk te dienen.

In verslagperiode maakte de P.P.M. haar partijprogramma bekend, waarin als voornaamste punten voorkomen:

1. De P.P.M. wil in 1963 verwezenlijking van de souvereiniteit van Papua-Barat.
2. Het huidige bestuursapparaat moet evenwel blijven functioneren met dien verstande, dat naast de Nederlandse bestuursambtenaar een Papoea wordt aangesteld, om zich in te werken in de gang van zaken. T.z.t. zal het landskind de functie van zijn Nederlandse collega overnemen.
3. Als Papua-Barat een souvereine staat is geworden, moet aansluiting worden gezocht met het thans onder Australisch beheer staande Papua-Timur.
4. De P.P.M. zal streven naar de totstandkoming van een Groot-Melanesische Federatie.
5. Zij zal niet discrimineren tussen rassen en godsdiensten.
6. Opleidingen in het buitenland moeten voor P.P.M.-leden mogelijk worden gemaakt.
7. De P.P.M. zal bevorderen, dat op de scholen de Engelse taal wordt onderwezen.

Illustratief voor de verwarde denkbeelden, die vaak zijn politiek-handelen beheersen is het feit, dat M.RUMAINUM in zijn kwaliteit van voorzitter van de P.P.M., medio november een "geloofsbrief", die de voorzitter van de PARNA, H.WAJOI, naar Nederland zou meekrijgen, mede-ondertekende. Hierin werd gesteld, dat de P.P.M., de D.V.P. en de Parna accoord gingen met de volgende beginselen:

a. wanneer de landsvlag werd gehesen, moest de Nederlandse regering tevens de souvereiniteit van Papua-Barat erkennen;
b. wanneer de landsvlag niet gehesen zou worden, hadden de partijen geen vertrouwen meer in de Nieuw-Guinea Raad en moest deze raad worden ontbonden.

Verder richtte RUMAINUM op 27 november een brief aan de Resident van Hollandia, waarin hij bekend maakte, dat de P.P.M., sprekende uit naam van vele Papoea's er bijzonder veel prijs op stelde, dat ook de Nederlanders op 1 december, zijnde een nationale feestdag voor de Papoea's, vrijaf zouden krijgen.

DEMOKRATISCHE VOLKSPARTIJ

Van D.V.P.zijde werd in verslagperiode weinig vernomen. Het is alleen bekend, dat de voorzitter A.J.A.RUNTUBOY een schrijven richtte aan Zijne Excellentie de Gouverneur met de mededeling, dat de DVP niet accoord ging met de beginselen, neergelegd in de "geloofsbrief" van H.WAJOI (zie het vermelde m.b.t. de P.P.M.). Om die reden had RUNTUBOY dit schrijven dan ook niet mede ondertekend. H Hij vreesde dat de Parna-voorzitter hard bezig was om Nieuw-Guinea aan Indonesië te verkopen.

Aangetekend zij, dat de secretaris van de D.V.P. WAROMEY, deze "geloofsbrief" wèl heeft getekend. Een vast lijn in de D.V.P.-politiek is derhalve ook ver te zoeken.

PARNA

Op 20 november 1961 vertrokken de Parna-voorzitter H.WAJOI en de secretaris A.INDEY voor studie naar Nederland. Oorspronkelijk lag het in de bedoeling, dat Ds. MORI MUZENDI het voorzitterschap van de partij zou waarnemen gedurende de afwezigheid van WAJOI. Op een op 15 november gehouden bestuursvergadering werd echter besloten, om het N.G.Raadslid E.J.BONAY deze functie te laten vervullen. BONAY zou tijdens deze waarneming worden bijgestaan door SEFA en DEKENIAP. De plaats van INDEY werd overgenomen door S.TOKORO.

Pro-R.I.activiteiten

De geruchten over demonstraties, te organiseren ter gelegenheid van de vlaghijsing op 1 december,namen in de eerste helft van verslagperiode toe.

Op verschillende plaatsen en tijdstippen hielden R.I.gezinden bijeenkomsten, waar werd aangespoord om het hijsen van de landsvlag te beantwoorden met het hijsen van de R.I.vlag; het neerhalen van de rood-witte kleuren moest desnoods met geweld worden tegengegaan. De indruk werd verkregen, dat wat deze actie betreft, er sprake was van een georganiseerde opzet in dier voege, dat Hollandia was verdeeld in wijken met bepaalde personen als wijkpropagandisten. Genoemd werden o.a.:
Lucas WAJORI voor Kloofkamp,
Bernard NENEPAT voor Polimac,
Abraham KOROMAT voor Dok IX,
Abdullah BAUW voor Hollandia-Binnen,
Eli UJOH voor Kota Baroe-Pantai,
Ruben NAPO voor Sentani, en
Pieter KAJOI voor Ifar.

Behalve door het hijsen van de rood-witte vlag, wilden de R.I.-gezinden hun solidariteit met Indonesië verder kenbaar maken door in de vroege ochtend van 1 december te Polimac bijeen te komen om vervolgens in optocht naar het N.G.Raadsgebouw te trekken, onder meevoering van rood-witte vlaggen en spandoeken.

Zoals gebruikelijk in deze omstandigheden diende zich weer een nieuwe subversieve organisatie aan. Werd in het verslag over oktober reeds melding gemaakt van de oprichting van de "PARTAI PEMUDA IRIAN" (blz.3), thans zouden in de R.W.D.arbeidersbarak te Sentani geregeld vergaderingen worden gehouden door een groepering onder de naam van "REPUBLIK INDONESIA SERIKAT". Het bestuur van

Het bestuur van deze organisatie, waarvan tevoren nimmer sprake was, zou als volgt zijn samengesteld:
voorzitter TOELASEKET
vice-voorzitter Pieter KAJOI
voorlichting Saul OHEE.

Op een vergadering , die op 22 november werd gehouden en welke bezocht werd door 23 personen, zou Pieter KAJOI hebben verklaard, dat R.I.S.-afdelingen zouden worden opgericht in Merauke, Sorong, Fakfak, Seroei en Sarmi. Hij spoorde zijn toehoorders ook weer aan tot het plegen van verzet, als de landsvlag werd gehesen, omdat deze vlag door velen niet werd erkend. De R.I.S.erkende alleen de R.I.vlag.

Naast ophitsende propaganda werden er ook meer bezadigde geluiden gehoord. Zo zou op 15 november 1961 ten huize van de ex-politieke delinquent R.J.TEPY een samenkomst hebben plaats gevonden van o.a.ABDULLAH BAUW, Marcus KODRAT, Lucas WAJORI en een vijftal onbekende Seroeiers. Het gesprek ging over de landsvlag. TEPY adviseerde zijn toehoorders om geen rood-witte vlag te hijsen, daar men de kans liep op arrestatie door de politie. Men moest zich rustig houden in afwachting van de komst van de R.I. troepen; volgens hem kon men deze troepen in januari 1962 verwachten. Hij stelde voor om liever bivaks te bouwen in de sagobossen bij de kali BOME te Hollandia-Binnen, die straks, bij het uitbreken van vijandelijkheden, als schuilplaats voor de gezinnen konden dienen. Later bleek, dat TEPY dit laatste had voorgesteld als uitlaat voor de opgewonden gemoederen.

Op de oude bestuurspost te Sentani zou voorts een zekere Adriaan ONDIKELEUW, enige toehoorders gewaarschuwd hebben tegen overhaaste stappen. Men kon beter rustig wachten tot de Indonesiërs tot actie overgingen. Dan zou de invallers volledig hulp kunnen worden geboden.
In dit verband verklaarde JOSUA ONDI, dat hij zich voor het Papoea-Vrijwilligers Korps had opgegeven, juist om straks deze hulp te kunnen verlenen. Hij was echter helaas afgekeurd.

Naar aanleiding van bovenstaande geruchten werd een aantal bekende R.I.propagandisten, met name R.J.TEPY, TOELASEKET, Pieter KAJOI, Abdullah BAUW, Lucas WAJORI, Eli UJOH , Abraham KOROMAT en Ruben NAPO van bestuurszijde gewaarschuwd, zich van eventuele aansporingen tot verstoring van de openbare orde te onthouden.

Begin december deden bij pro-R.I.gezinden nieuwe geruchten de ronde, nl. dat Indonesische spionnen door een onderzeeër in Kpg. Tablasoefa aan de Tanah Merah baai aan land waren gezet. Een zekere Joop SOEMISOE met nog twee andere onbekende autochtonen zouden naar Depapre zijn gegaan, om deze spionnen te ontmoeten en hulp te bieden.

Later werd weer vernomen, dat een vijftal personen, gekleed in groene uniform en met helmen op, in Depapre waren gesignaleerd. Zij zouden bewapend zijn met korte automatische wapens en ook handgranaten bij zich hebben.

Het gerucht wilde verder, dat de commandant Oscar AKIEWI heette, en dat hij vergezeld werd door twee autochtonen en twee Indonesiërs. Deze AKIEWI zou chauffeur geweest zijn van de toenmalige assistent-resident HOOGLAND en in 1947/48 met deze functionaris naar Indonesië zijn meegegaan. Hij zou later als militair gediend hebben bij het Papoea-bataljon en getrouwd zijn met een jongere zuster van Martin INDEY.

In de avond van 10 december ontving de politie een melding, dat Oscar AKIEWI met drie autochtonen en een Indonesiër per "combi" vanuit Sentani naar de stadswijk "Noordwijk" zou zijn gereden, met het plan om het terrein rond de woning van de Gouverneur te gaan verkennen. AKIEWI zou bewapend zijn met een revolver en de anderen met handgranaten.

Het ingesteld onderzoek wees uit, dat deze geruchten van alle grond zijn ontbloot; de bron ervan kon echter niet worden getraceerd.

REDEVOERING SOEKARNO op 19 DECEMBER

Op 12 december 1961 vertelde RAHARDJO, hoofdcommies bij de Dienst van Waterstaat en Opbouw te Hollandia rond, dat President SOEKARNO op 19 december te Djokjakarta een belangrijke redevoering zou houden. Deze redevoering zou door alle Indonesische radiostations worden uitgezonden. Op grond van de omstandigheid, dat juist Djokjakarta als plaats van samenkomst werd gekozen en de datum van 19 december (de tweede politionele actie), achtte RAHARDJO het niet uitgesloten, dat Indonesië aan Nederland de oorlog zou verklaren. Hij haalde daarnaast een gesprek aan, dat hij eens met Dr.van MOOK had gevoerd en waarbij deze gezegd had, dat het behouden van Nieuw-Guinea de Nederlandse Regering later veel zorgen zou baren. Nu was het dan zo ver, doch spreker en de zijnen behoefden niets te vrezen, aangezien zij geen militaire status bezaten. Hij was wel bezorgd over de voedselsituatie, die zou ontstaan als Nederland met Indonesië in oorlog zou komen.

Op 19 december werd alom de radio beluisterd, teneinde de redevoering van SOEKARNO op te vangen.
De climax van de rede- het "TRI-Kommando Rakjat"- wekte uiteenlopende reacties op.

Bij de Nederlandse en Chinese bevolkingsgroep was opluchting merkbaar. Indonesië had Nederland niet de oorlog verklaard. Direct gevaar was niet meer te duchten.

Marcus KASIEPO noemde de rede van SOEKARNO "lempar batu sembunji tangan", bedoelende, dat SOEKARNO met zijn rede beoogde een stoot te geven tot ontwikkelingen, die

naar het gewenste resultaat leiden, zonder zichzelve bloot te geven. De door hem gesproken woorden waren in het bijzonder tot de goede verstaanders in Nieuw-Guinea gericht. Zij moeten in beweging komen en onrust verwekken. Door infiltraties e.d. zal SOEKARNO deze onrust aanwakkeren.

KASIEPO vreesde, dat de kleine minderheid van Indonesië-gezinden in Nieuw-Guinea zich nu zou gaan roeren. Het was derhalve de taak van de Papoea-patriotten, om waakzaam te zijn. Mogelijk was, dat door R.I.gezinden een rood-witte vlag zou worden uitgestoken of dat zij ongeregeldheden zouden veroorzaken.
"Onze aanhangers zijn echter overal en zodra zij merken, "dat het rood-wit wordt gehesen, wordt deze vlag neerge-"haald en verscheurd. Tegen de ordeverstoorders zal worden "opgetreden. Het Gouvernement zal tegen dit optreden geen "bezwaar kunnen maken, wil zij niet de schijn op zich la-"den de uitvoerder te zijn van het bevel van SOEKARNO."
"Wat Soekarno nu in feite heeft gedaan, is de verantwoor-"delijkheid van zich afschuiven. Als op 17 augustus 1962 "Nieuw-Guinea nog niet bij Indonesië is ingelijfd, kan "hij tegen zijn volk zeggen, dat niet hij, maar dat het "volk zelf de schuldige is, daar het niet tot actie is "overgegaam", aldus de reactie van KASIEPO.

Mozes RUMAINUM, voorzitter van de "PARTAI PAPOEA MERDEKA" en A.J.A.RUNTUBOY, voorzitter van de "DEMOKRATISCHE VOLKSPARTIJ" gaven als hun mening te kennen, dat de Papoea-bevolking nu bewapend moet worden om aan een eventuele infiltratie van Indonesische zijde het hoofd te bieden. RUMAINUM herinnerde aan de afgelopen oorlog, toen de Papoea's met eigen wapens de Japanners moesten bestrijden. Er waren toen aan Japanse zijde grote verliezen geleden; deze verliezen zullen bij de Indonesiërs nog groter zijn, als de bevolking beter bewapend is.

In pro-R.I.georiënteerde kringen gaf de redevoering aanleiding tot verwarring. Men was ervan overtuigd geweest, dat er een oorlogsverklaring zou komen en dat eindelijk het tijdstip zou zijn aangebroken, dat Indonesië met geweld dit gebiedsdeel zou bevrijden. Rood-witte vlaggen waren in gereedheid gehouden, terwijl in bedekte termen allerlei bedreigingen waren gelanceerd aan het adres van de "kaki tangan blanda". Toen nu weer niets gebeurde was zulks voor enigen aanleiding, om meteen hun RI-gezindheid op te geven. Carlos GRIAPON, een R.I.sympatisant uit Genjem, die had gezworen om zich niet te zullen scheren of knippen vóór Nieuw-Guinea door de Indonesiërs was bevrijd, liet zich geheel kaal knippen. Hij wil niets meer met zijn aanhang te maken hebben. HABEL WANDA en Enos MANTOENDOY, die plannen hadden om op 1 december de R.I.vlag te hijsen, distancieerden zich geheel van de R.I.-klieк.

Een groep "die-hards" is echter blijven bestaan, hiertoe moeten gerekend worden Lucas WAJORI uit Kloofkampkali, Abraham KOROMAT, wonende te Dok IX, Abdullah BAUW, wonende te Kotabaroe-Pantai, Gabriël MAUSANGGA, wonende te Kamp-Kei (Hollandia-Binnen) en Nicodemus DEMOES, wonende te Kloofkampkali. Deze groep beschouwt KASIEPO en JOUWE als verraders, die uit de weg geruimd moeten worden.

HOOFDSTUK II

AFDELING GEELVINKBAAI EN CENTRAAL NIEUW-GUINEA

Algemeen

De eerste berichten over de oprichting van een Nationaal Comité te Hollandia en de door dit Comité genomen initiatieven met betrekking tot de invoering van een landsvlag en een volkslied werden in de Afdeling Geelvinkbaai over het algemeen met instemming ontvangen.

Zoals ook elders, gingen hier wel stemmen op, die verkondigden, dat aan het hijsen van de Papoea-vlag de consequentie van directe souvereiniteit verbonden was, dat de bevolking onvoldoende was voorgelicht, dat met haar wezenlijke wensen geen rekening was gehouden enz., maar de levendige gedachtenwisseling op zich zelf bewees reeds, dat het initiatief aansloeg.

Uit Japen werd uiteraard nogal wat critiek vernomen, verrast als men daar was door het "eigenmachtige" handelen van het Nationaal Comité in Hollandia, dat afbreuk deed aan de in Seroei zo sterk gevoelde band met de republiek Indonesië.

Dorpsouderen in Wooi, het geboortedorp van Frits KIRIHIO, waren van mening, dat politiek veel te hard van stapel werd gelopen; nog in geen tiental jaren zou men in staat zijn op eigen benen te staan.

Het hijsen van de Landsvlag op 1 december 1961 had in de afdelingen Geelvinkbaai en Centraal Nieuw-Guinea een rustig verloop.

Minder gunstig werd de toestand, toen in de eerste helft van december bekend werd, dat Soekarno in een rede op 19 december 1961 te Djokjakarta zijn laatste commando met betrekking tot de "bevrijding van Irian-Barat" zou geven.

Zowel te Biak, in Seroei als in Waren deden zich gevallen voor van "spontane evacuatie".

De bouwmaatschappijen te Biak meldden een grote absentie onder de autochtone arbeiders, welke slechts voor een deel kon worden toegeschreven aan het jaarlijks terugkerende verloop in verband met de komende feestdagen.

Ook onder het niet-autochtone maar vooral onder het Europese deel van de gemeenschap veroorzaakte de rede van Soekarno onrust.

Enige Chinese ingezetenen zonden hun gezinnen naar het buitenland, ofschoon voor practisch alle vertrekkenden een re-entry permit werd aangevraagd.

Pro-R.I.activiteiten

Schouteneilanden

Volgens een laag geëvalueerd bericht zou een groep autochtonen te Biak o.l.v. Lucas ROEMKOREM - zich noemende "Angkatan Perang Republik Indonesia Serikat" - plannen hebben gekoesterd om bij het hijsen van de Landsvlag ongeregeldheden te veroorzaken. Men zou deze vlag hebben willen neerhalen, omdat men de instelling daarvan zag als een politieke zet van het Nederlandse Gouvernement om zowel de Papoea's als de Indonesiërs te misleiden.

Japen-Waropen

Zoals te verwachten was, greep het subversieve kamp de algemene spanning en onrust aan als de lang verbeide kans. Reeds kort na het bericht van een komend "laatste commando" van Soekarno, kwamen inlichtingen binnen over een verhoogde activiteit, gericht op het veroorzaken van ongeregeldheden.

Jeret WAIRARA, Pieter WAJOI en Nicolaas BONAI zouden voor dit doel zelfs besloten hebben een "Tentara Tjendrawasih Irian Barat" op te richten.

Een gesprek tussen Frits REREY, Maurits NUPAPATI en Pieter WAJOI had eveneens als onderwerp "het veroorzaken van ongeregeldheden". Frits REREY zou hierbij geadviseerd hebben de bevolking van de dorpen Kaiwari, Sesawa, Kanawa, Mariarotoe en Kamanap - "die zich aan de leiding van Seroei onderwerp" - in te schakelen.

Kort daarop kwamen berichten binnen over een groots opgezet aanvalsplan van circa 600 deelnemers, verdeeld in 5 groepen. Aangevallen zouden worden vitale objecten, als de politiekazerne, de benzine-opslagplaats, het P.T.T. complex en het H.P.B.kantoor.

Als leiders werden genoemd: Buang DJALALI, Mohammad DJUMATI, Benjamin KAJAI, Silas KAMAREA, Robert MANDERI, Frits REREY, Estefanus ROEMBEWAS, Nicanor SEMBOARI, Jeret WAIRARA, Andries WAJOI en Pieter WAJOI.

Gedurende een zitting van de Streekraad Japen/Waropen - waarvoor een uitzonderlijk grote belangstelling bestond - werd door één der toehoorders buiten het gebouw gezegd, dat het tijd werd om de rood-witte vlag te hijsen daar de R.I. troepen toch binnenkort dit land zouden binnenkomen. Dit gezegde vond bij velen bijval.

E.e.a. was voor het Hoofd van Plaatselijk Bestuur aanleiding zich tot de Resident te richten met het verzoek om militaire versterking voor bijstand van de locale politie

Uit tussen Elias WAROMY (werkzaam bij de Dienst van Financiën te Hollandia) en de ODO-leerling Albert LIKLIKWATIEL te Seroei gevoerde correspondentie bleek, dat WAROMY door een niet met name genoemde "onderwijzer" te Hollandia

onkwetsbaar is gemaakt en thans in het bezit is van een rode band. Bovendien deed hij de suggestie om op de 1e december , bij de vlaghijsing ongeregeldheden te verwekken.

Te Mariadei vond t.h.v. Izaak NOEMBERI een bijeenkomst plaats, welke o.m. werd bijgewoond door Willem WAJANGKAU, Kader SERI en Estefanus ROEMBEWAS. Izaak NOEMBERI gaf als zijn mening te kennen, dat de Landsvlag door de Nederlandse regering en haar "handlangers" - KASIEPO, JOUWE en INUR aan de Papoea-bevolking was opgedrongen. ROEMBEWAS antwoorde dat die vlag toch spoedig door de rood-witte zou worden vervangen, aangezien de R.I.-strijdkrachten nog slechts op het commando van President Soekarno wachtten voor de aanval op Nieuw-Guinea. Aan de Indonesiërs moest alle mogelijke steun worden verleend tot liquidatie van het Nederlandse gezag en de Nederlanders.

In soortgelijke termen uitten zich Jeret WAIRARA en Paulus WARINUSSY in een aantal brieven, gericht aan de "jongeren" van Rendawaja I en II, waarin er o.m. op werd gewezen, dat - wilde men de bevrijders effectief behulpzaam zijn - men zich "onkwetsbaar" diende te laten maken à raison van 10 gulden per persoon. Deze bedragen moesten aan de opstellers van bovengenoemde brieven worden overgemaakt, waarna een van een talisman voorziene band aan de belanghebbende zou worden toegezonden.

Uit brieven van J.PARIRI te Biak aan R.MANDERI te Seroei en van Josi MANOBI te Manokwari aan W.MANOBI te Seroei bleek, dat de briefschrijvers de Indonesische aanval op Nieuw-Guinea in januari 1962 verwachtten; "zij, die de zijde van de R.I. hebben gekozen, zullen dan de resterende Nederlanders om het leven brengen".

Partei Kemerdekaan Indonesia Irian (P.K.I.I.)

De P.K.I.I. trad in de openbaarheid door een aan de Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea aangeboden manifest waarvan de inhoud (vertaald), als volgt luidt:

Suara P.K.I.I.:

1. Op basis van de rede van H.M.de Koningin van 7 december 1942 handhaaft de P.K.I.I. de proclamatie van 17 augustus 1945, betrekking hebbende op het voormalige Nederlands-Indië, zijnde het gebied van Sabang tot Merauke.
2. De P.K.I.I. blijft haar strijd voor Irian-Barat voortzetten, ten bewijze waarvan zij aanvoert, dat:
a. de P.K.I.I.-voorzitter Silas PAPARE op kosten van het gewone volk naar Indonesië werd afgevaardigd, teneinde zitting te nemen in het Indonesische parlement om zodoende te blijven strijden voor onze idealen, zowel in als buiten Indonesië;
b. veel strijders van Irian Barat zich in de gevangenissen in Nieuw-Guinea bevinden;

c. veel zonen van Irian Barat naar Indonesië zijn gevlucht;
d. tientallen, honderden, zelfs duizenden landszonen zich hebben aangesloten bij de "actie rode band" en andere groeperingen.
3. Dit alles toont de wereld , dat de patriotten en zonen van Irian Barat blijven strijden voor aansluiting van Iria Barat bij de Republiek Indonesia.
4. De P.K.I.I.verwerpt derhalve de motie van de Nieuw-Guinea Raad, het Comité National Papoea te Hollandia, alsmede het voorstel van de Nederlandse Minister van Buitenlandse Zaken, Mr.Luns, dat beoogt Nieuw-Guinea over te dragen aan de Verenigde Naties, buiten Indonesië om.
5. Zij steunt volledig het voorstel van de Indonesische Minister van Buitenlandse Zaken, Dr.Subandrio, in de Verenigde Naties, om Irian Barat in het grondgebied van de Republik Indonesia op te nemen.
6. Gelet op het feit, dat over Irian Barat thans heftig wordt gedebatteerd in de Verenigde Naties, verwerpt zij de Nationale Papoea symbolen , geestesproducten van Nicola Jouwe persoonlijk.
De P.K.I.I. doet een beroep:
opdat het beleid van de Indonesische en Nederlandse regering ertoe moge leiden, dat het geschil over Irian Barat zo spoedig mogelijk wordt beslecht, opdat de betrekkingen tussen Nederland en Indonesië worden hersteld en de wereldvrede wordt gewaarborgd.

Dit manifest werd ondertekend door Benjamin KAJAI, Willem WAJANGKAUW en Nicanor SEMBOARI.

Uit de officiële aanbieding van het stuk aan de Gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea blijkt, dat de P.K.I.I groepering onder de drang van het politiek gebeuren het zich niet langer kon permitteren in de weinig productief gebleken bodem der subvensie te blijven voortsluimeren.

Kennelijk is de behoefte ontstaan voor het voetlicht te treden en, duidelijker georganiseerd, een nieuwe koers te gaan varen, die aangepast is aan de eisen van het ogenblik, maar met behoud van het oorspronkelijk gestelde doel: "Irian Barat, deel van de Republik Indonesia".

HOOFDSTUK III

AFDELING WEST NIEUW-GUINEA

Algemeen

De subversie te Sorong poogde te komen tot een heropstelling, hierin echter gehandicapt door het nationalisme der Papoea's en het verloop in eigen gelederen door de NNGPM-repatriëring. Men beoogt verzetskernen van Seroeiers te vormen.
De "Sorong"-infiltratie van september had ook in verslagperiode nog haar nasleep, wat de opsporing van de nog voortvluchtige infiltranten betreft; met uitzondering van Chris LOPPIES werden alle infiltranten gearresteerd.

Het hijsen van de Landsvlag op 1 december geschiedde zonder incidenten en versterkte het nationaal bewustzijn der Papoea's.

Onder de Indonesiërs, die door het politieke gebeuren het gevoel kregen in het gedrang te raken, heerste onrust en men poogde op verschillende manieren een uitweg uit de moeilijkheden te vinden.

De gespannen internationale situatie en in het bijzonder de agitatie rond de redevoering van Soekarno op 19 december, verwekten - vooral bij de Europese bevolking te Sorong-grote onrust.

Op respectievelijk 5 en 24 december gaf de Papoeabevolkingte Manokwari en Sorong middels een pamflettenactie en een demonstratie blijk van haar volstrekte afwijzing van de Indonesische eisen m.b.t. Nieuw-Guinea.
Daarnaast werd evenwel weer anti-Nederlandse agitatie waargenomen. Een onderzoek in de Kebar, leverde het spoor van een nieuwe subversieve organisatie in Manokwari, de "Tentara Irian Barat".

In Teminaboean en in het bijzonder te Ajamaroe is de Indonesië-propagandist Lucas SOLOSSA druk aan het conspireren.

Subversieve activiteiten

De subversieve beweging in het Sorongse was in verslagperiode van weinig betekenis. Wel werd waargenomen dat pogingen worden aangewend tot een heropstelling van de beschikbare krachten - veelal Seroeiers met medewerking van enkele Indonesiërs - om weer te komen tot het

bekende smeden van conspiratieve plannen.

De intensieve radio-propaganda uit Indonesië en dreigementen met geweld deden een gespannen sfeer ontstaan, zodat het klimaat voor subversieve agitatie wel gunstig was, maar daartegenover stond een tweetal factoren welke een ondergrondse anti-Nederlandse frontvorming belemmerden.

Eerstens heeft door repatriëring van ex-NNGPM-werkers een ernstige uitdunning plaats gevonden van de pro-Indonesische gelederen, tweedens is een weerstand ontstaan van de niet-Seroeise Papoea-bevolking door toenemend nationaal besef.

Te Klamono vergaderde een aantal Seroeiers ten huize van Matheus DOOM o.l.v. de gesignaleerde Barent AGAKI Deze drong er bij zijn toehoorders op aan zich niet te laten ontmoedigen door het mislukken van de jongste infiltratie; men moest vertrouwen blijven stellen in Soekarno en Silas Papare. De Seroeiers te Klamono moesten zich gereed houden toekomstige infiltranten te steunen, in navolging van de Seroeiers te Sorong en Sorong-Doom onder leiding van Sacheus ABAA en Abraham FONATABA.

In Manokwari werd de aanwezigheid van een nieuwe subversieve groep geconstateerd.

Door de Seroeiers Obet SAWAKI (herhaaldelijk gesignaleerd) en Leonard PATAY werd verleden jaar gedurende enige maanden in het Kebarse onder personeel van het Boswezen propaganda voor de R.I. gemaakt.
O.SAWAKI en L.PATAY keerden enige tijd later te Manokwari terug.

Bij het onderzoek naar hun activiteit in het Kebarse werd vernomen, dat onder leiding van een zekere Obadja RAMANDEY alias SETIA te Manokwari een subversieve organisatie was gevormd, genaamd Tentara Irian Barat. SAWAKI gaf een ledental van 38 op, allen autochtonen, hoofdzakelijk Seroeiers, en voor het merendeel werkzaam bij het Agrarisch Proefstation en de Hollandse Beton Maatschappij.

Een verenigings-administratie werd niet bijgehouden, teneinde de politie geen bewijzen in handen te spelen. Het bestaan van een bestuur kon niet worden vastgesteld; wèl dat na de leider RAMANDEY de personen van Rey SESA, Agust GANDEGOAI en Izaak BONAY als 1e, 2e en 3e man werden aangeduid. Dominggus SAWAKI , werkzaam op de scheepswerf, zou met het uitvoeren van sabotage-opdrachten zijn belast.

De organisatie zou ook de schuilnaam "Saman Manduga Nasib Njang Dateng" gebruiken.

Op 18 december 1961 werd door een aantal leden der organisatie in een woonloods van de H.B.M. vergaderd i.v.m. de door Soekarno uit te spreken redevoering. Men verwachtte een aanval van het Indonesische leger en besprak plannen om de aanvallers behulpzaam te zijn. Opzet was, om dan de

telefoonverbindingen tussen de verschillende stellingen van de Nederlandse strijdkrachten te saboteren. Om voortijdige ontdekking van de sabotage te voorkomen, zou de breuk van de telefoonlijnen met isolatieband worden gecamoufleerd. De saboteurs zouden voorzien worden van een amulet om onkwetsbaarheid te verzekeren, en verder het wachtwoord "Kakatoe" gebruiken.

Een andere sabotage-actie zou door Obet SAWAKI zijn voorbereid tegen de benzine-opslagplaats Berisi/Sanggeng. In de nacht van 18 op 19 december 1961 ontdekten enige rechercheurs een drietal Papoea's voor de ingang van deze benzine-opslagplaats; zij wisten echter te ontkomen.

Op 24 december vertrok de leider van de T.I.B., Obadja RAMANDEY, die lasser was op de scheepswerf, met het ms. "Kasimbar" naar Sorong.

Obet SAWAKI en Leonard PATAI zullen door het Bestuur naar Seroei worden teruggezonden.

Ook in Ajamaroe werden anti-Nederlandse tendenzen waargenomen.

De gesignaleerde Lucas SOLOSSA verzamelde op 1 december jl. een 10-tal jongelieden - o.w. een Indonesiër - op een veld achter het dorp Mefkadjim en besprak met hen een plan om op 31 december een rood-witte vlag zo dicht mogelijk bij de wacht van de politie te planten.

Een nagekomen bericht meldde, dat de Seroeise onderwijzer BONAI en de Ajamaroese landbouw-mantri MUCURATU in oktober tijdens een gesprek er hun spijt over uitspraken, dat de infiltranten te Sorong geen hulp hadden ontvangen. Een volgende keer zou echter voor hulp worden zorggedragen, aangezien het beter was, dat de Papoea's zich bij de Indonesiërs - die van dezelfde huidskleur waren - zouden aansluiten; bovendien was Nederland toch reeds doende Nieuw-Guinea te verkopen.

Feiten en geruchten rond de "Sorong-infiltratie"

Ook in verslagperiode werd nog de nasleep ondervonden van de "Sorong"-infiltratie van september jl. in de zin van opsporingsacties en de contrôle op vele geruchten - ook over weer te verwachten infiltraties - die te Sorong de ronde deden.

Van de zijde der bevolking werden meldingen over verdachte personen ontvangen, welke in enkele gevallen inderdaad tot de arrestatie van infiltranten hebben geleid; einde verslagperiode was nog slechts de Ambonnees Chris LOPPIES voortvluchtig.

Begin November werd bericht ontvangen, dat in de om-

geving van Klamono infiltranten waren gezien. Politiepatrouilles kamden het gebied uit en op 9 november ontstond vuurcontact, waarna de infiltranten, met achterlating van wapens en munitie, in het onoverzichtelijke terrein wisten te ontkomen.

Dit gevecht bleek echter het morael van de infiltranten voorgoed te hebben gebroken. Zo snel mogelijk langs de Beraur-rivier naar de kust afzakkend, bereikten zij Straat Seleh, waar zij zich op 18 november aan het dorpshoofd van Seget overgaven. Hun namen luidden:
Mujali PUARADA, Johannes BEBARI, Hubert LASOL, Arsad LETSOIN en Robert WARIMUNA. Resterende wapens en uitrusting werden inbeslaggenomen.

Omstreeks dezelfde tijd dat het vuurcontact bij Klamono plaats had, gaf zich nabij het dorp Makbon, de korporaal van het Indonesische leger Sacheus AURI aan de bevolking over en werd naar Sorong overgebracht. Zijn wapen, een Lee Enfieldgeweer, werd in beslag genomen.

Van de beide nu nog voortvluchtige infiltranten werd Jacobus KELANIT op 13 december door enige Papoea's aangehouden en aan de politie uitgeleverd.

KELANIT was steeds in de omgeving van Sorong blijven rondzwerven en had zich met uit de tuinen gestolen gewassen gevoed. Toen hij zich, op zoek naar een prauw, in de buurt van Saoka waagde, werd hij door autochtonen gezien en aangehouden.

Over de enige nog niet gearresteerde infiltrant Chris LOPPIES, ontving de politie tal van berichten, die alle onderzocht werden. Het wordt echter niet onwaarschijnlijk geacht, dat LOPPIES - die in de Radja Ampat goed bekend is - kans heeft gezien naar Indonesië te ontsnappen.

Bij de verhoren van de infiltranten kwamen enige gevallen van hulpverlening aan het licht.
Jacob KELANIT zou van de inmiddels gerepatriëerde Keiese onderwijzer A.RAHAWARIN in kampong Baroe een pak lucifers hebben gekregen.
De infiltranten Mujali PUARADA en Hadilah bin SALEH zouden op de 18e september jl. voedsel hebben ontvangen van het O.P.I.lid Abut NAURI. Hier zij aangetekend, dat laatstgenoemde inmiddels terzake zijn aandeel in de O.P.I.organisatie tot 1 jaar en 6 maanden gevangenisstraf werd veroordeeld.

Geruchten over nieuwe infiltraties.

De infiltrant Socrates WARINUSSI liet bij zijn arrestatie in kampong Baroe tegen omstanders uit: "Laat mij maar gepakt worden. Binnenkort komen er nog meer. Let maar op Lobang Batoe."

Noot: Met Lobang Batoe wordt kennelijk bedoeld Batoe Lobang, een plaats tussen Saoka en Makbon gelegen, vanwaaruit paden naar km. 12 , Malanu, Makbon en Saoka lopen.

Volgens een ander bericht zouden de ten zuiden van Sorong binnengedrongen infiltranten tegen hun "handlangers" (?) in Malanu gezegd hebben, dat zij aan de bewoners van de dorpen langs de gehele kust van Sorong tot Merauke moesten vertellen, dat in januari a.s. een troepenmacht van ca. 300 man zou binnenvallen.
Een bediende van het "Paradise"-hotel, Paulus DOKMA genaamd, vertelde op 12 november, dat in januari a.s. het Indonesische leger in Sorong zou landen en wapens meebrengen voor bevriende Papoea's. Zij zouden hun gesneuvelde kameraden (Dj.Nasution en O.Esuru) wreken.

In subversieve kringen was het falen der infiltratie onderwerp van gesprek. In een ontmoeting met Jahja bin Abdulwahab BUGIS en La Batjo GELASI zeide een zekere WAJOI de oorzaak van de mislukking te zoeken in het feit, dat geen behoorlijke organisatie klaar stond om de infiltranten op te vangen. Hij verwachtte dan ook wel, dat daarvoor de verschillende gerepatrieerde leiders van subversieve organisaties als de T.T.T., O.P.I., B.T.M. in Indonesië hun straf zouden ontvangen.

De Landsvlag

Het hijsen van de Landsvlag van West Papoea op 1 december 1961 gaf geen aanleiding tot incidenten.
De geruchten, dat het gebeuren het sein zou zijn tot ongeregeldheden van "vrijheidsdronken" Papoea's werden niet bewaarheid.
Met uitzondering van de Seroeiers, nam men een positieve houding aan m.b.t. de instelling der nationale symbolen en erkende in het hijsen van de Landsvlag een nieuwe stap op de weg naar zelfbeschikking. De plechtigheid deed geen afbreuk aan het standpunt der politiek-bewuste Papoea's, dat Nederlandse technische bijstand nog geruime tijd noodzakelijk was.

De subversieve elementen in Sorong reageerden op de vlaghijsing met diverse plannen, welke echter niet tot uitvoering kwamen.

La Batjo GELASI, Steven alias Boetje MANUHUTU en Jahja bin Abdulwahab BUGIS kwamen op 21 november bijeen en besloten, dat Steven MANUHUTU van het hijsen der vlag een foto zou maken, terwijl B.GELASI zou moeten uitzoeken, welke Indonesiërs aan de plechtigheid zouden meewerken of daarvoor van hun belangstelling lieten blijken.

Enige Papoea's - voornamelijk Seroeiers-en Indonesiërs maakten plannen om op 1 januari, zowel in Doom als te Sorong de rood-witte vlag te hijsen en daardoor relletjes uit te lokken. Bij deze plannen-makerij waren betrokken Pua HEHAKAJA, Zacheus ABAA, Zeth LEWERISSA, Boetje PARINUSSI en Dula GEBE te Doom, en in Sorong HANASBEY, Usman BAU,

SAWIN, en Foud SALEM.

Pua HEHAKAJA, die in november op Sorong-Doom reeds bijna een pak slaag opliep, toen hij zich op een bijeenkomst een tegenstander noemde van de Landsvlag, ondervond de weerslag op zijn houding. Nationalistisch gezinde Papoea's hebben op zijn werkgever, de handelaar Khoe Tji Sin, druk uitgeoefend, zodat deze zich genoodzaakt zag Pu HEHAKAJA te ontslaan en hem reisgeld voor de bootreis naar Fakfak te geven.

Demonstraties van autochtone zijde

In de ochtenduren van de 2e december bemerkten de inwoners van Manokwari, dat door de gehele stad pamfletten waren verspreid, o.a. aangeplakt op de huizen van enige Indonesiërs, De inhoud - die voor zichzelf spreekt - luidde als volgt:
"Kami mau tentukan nasib kami sendiri. Kami tidak suka "bangsa Indonesia seperti Ambon, Menado, Kei, Tidore tinggal di tanah kita".
Een ander pamflet kondigde aan:
"Kami maoe sendiri tentukan nasib kemerdekaan kami bangsa "Papoea dan kami tolak sungguh2 Indonesia punja pendirian "nja jang bersifat kolonial di persirikatan bangsa bangsa "sekarang.
"Kami tidak suka bangsa Indonesia seperti Ambon, Kei, Me-"nado, Halmaheira d.l.l. jang sekarang tinggal di tanah "air kita Papoea".

Het bleek, dat de politieke partij "PARSEP", onder voorzitterschap van Johan WAMAER, de actie op touw had gezet, in navolging van de pamflettenactie te Sorong op 13 oktober jl. (vide verslagover oktober blz.12).

Op 24 december d.a.v. kwam de Papoea-bevolking te Sorong tot actie.
In de middaguren van deze zondag demonstreerde een groep van ca. 200 Papoea's tegen een overdracht van West-Papoea in welke vorm dan ook. De demonstranten droegen spandoeken mee, waarop leuzen als:
"Papua Barat tetap tolak Sukarno".
"Tolak kolonial Indonesia, tahan kolonial Belanda".
"Masjarakat Papua Barat tahanlah kolonial Belanda dan te-"tap tolak kolonial imperialisme Indonesia".
"Tetap tahan Belanda, dan tetap tolak Indonesia".
"Hop!Hop! Papua Barat tolak Indonesia. Hoera! Hoera!"
"Tetap tolak, tetap tolak, hoerah! hoerah!"
Dezedemonstratie, onder leiding van de Papoea's A.MARJEN, B.KABAREK, en L.RUMAROPEN van Sorong-Doom, en Mohammed Nur MAJALIBIT, I.MAMBRAKU en W.JAPEN van Sorong, passeerde het "Paradise"-hotel, waar de Resident van West Nieuw-Guinea op dat ogenblik zijn intrek had genomen. Mohammed Nur MAJALIBIT verzekerde hem in een korte

toespraak, dat de demonstratie geheel het werk van Papoea's was, en dat hun wensen uit de meegevoerde leuzen wel duidelijk bleken; hij hoopte dat de wereld van het vrijheidsstreven der Papoea's terdege kennis zou willen nemen.

In de demonstrerende stoet kon men practisch vertegenwoordigers van iedere bevolkingsgroep in Nieuw-Guinea aantreffen, met uitzondering van Seroeiers. Uitroepen werden gehoord als: "Kami tidak perlu Sukarno", "Kami harap pemerintah Belanda" en "Indonesia politik busuk".

Protest tegen de demonstratie kwam van de zijde der Seroeiers, die een zijweg in kampong Baroe hadden geblokkeerd met lege flessen ten teken, dat de demonstranten daar niet gewenst waren.

Stemming Indonesiërs

De ontwikkeling van het geschil tussen Nederland en Indonesië werd door de Indonesiërs - daartoe ruimschoots in staat gesteld door de Indonesische radio-propaganda - uiteraard met de grootste aandacht gevolgd. De optimistische verwachtingen van velen hunner worden evenwel getemperd door de gedachte aan mogelijke reacties van Papoea-zijde bij een Indonesische agressie.

De vrij grote groep van in ambtelijke functies dienende Indonesiërs voelt zich in een benarde positie gedrongen. Noch van een Indonesisch, noch van een Papoea-bewind verwachten zij een overmaat aan sympathie, terwijl een gewapend conflict hun het schrikbeeld van repercussies van de zijde der bevolking voor ogen brengt.

Als uitwijkmogelijkheden wordt gedacht aan:

- medestrijden met de Nederlandse troepen tegen de Indonesische aanvallers op voorwaarde van mede terug te mogen trekken bij tegenslag en de Papoea hulp bieden in zijn strijd om onafhankelijkheid in de verwachting van een volwaardig Papoea-burgerschap tot beloning, welke gedachten in RMS-kringen leven;
- tijdig uitwijken naar Indonesië en zich aldaar op enigerlei wijze acceptabel maken;
- hulp bieden aan landende Indonesische troepen in de hoop op rehabilitatie.

De RMS-groepering te Manokwari wil een bewapend "Jongelingen Front" tot steun van de Nederlandse strijdkrachten. In het geval van overmacht zal men met de Nederlanders terugtrekken. Ouden van dagen, zieken, vrouwen en kinderen van de RMS waren dan naar een bevriend land te evacueren.

De RMS te Sorong bleek zich meer op Nieuw-Guinea dan op Nederland te willen richten. Haar voorman te Sorong-Doom, Abdul Rakib TANGKE, wil uitnaam van alle RMS-ers in West Nieuw-Guinea de Papoea's hulp aanbieden in hun strijd om de onafhankelijkheid , en de NG-raad verzoeken de RMS-ers te willen accepteren als burgers van West-Papoea.

Dat men de dreiging van Papoea-zijde ernstig neemt, bleek uit de reacties van een tiental Indonesiërs op de pamflettenactie te Manokwari van 1 december jl.

Op 15 december vergaderden zij t.h.v. Samuel GADI o.l.v. de ex-Bestuursassistent NAHOEWAY, waarbij men overeenkwam zich rustig te houden en geen incidenten te veroorzaken, totdat men er zeker van was, dat de Indonesische troepen geland waren, waarna men de aanvallers ondergronds zou steunen.

NAHOEWAY, SUKARDI en PAAT kwamen overeen, dat men Indonesiërs elders in Nieuw-Guinea van dit plan op de hoogte zou brengen met de bedoeling om een gelijk standpunt in te nemen. SUKARDI zou zich belasten met het totstandbrengen van de contacten.

Ook besloot men om, indien de Indonesische aanval uitbleef, een afvaardiging naar de Indonesische consul-generaal in Singapore te zenden om hun terugreis naar Indonesië te regelen.

Tekenend voor de situatie is de aanwezigheid op deze bijeenkomst van Paat, een ex-luitenant van de Permesta, van wie bekend is, dat hij een tegenstander was van het Indonesische regiem. De anti-Indonesische stemming van de Papoea's en de mogelijkheid van een bestuursoverdracht dreven deze voormalige Permesta-aanhanger in het anti-Nederlandse kamp.

Illegaal vertrek naar Indonesië

In verslagperiode werd weer een aantal berichten ontvangen over uitwijkplannen.

De Ambonnees Abner HUTARIA deed te Sorong aangifte van vermissing van zijn prauw "Inawaka", die eind november 's nachts van het strand bij Boswezen was verdwenen. Tot dusver werd echter nog niet geconstateerd, dat uit Sorong personen met onbekende bestemming zijn verdwenen.

Een nagekomen bericht meldde, dat bij het vertrek van het ms."Heinrich Jesse" uit Sorong op 28 oktober 1961 door de politie twee verstekelingen werden ontdekt, t.w.:

Nicolaas Ventje IWANGGIN, geboren te Kaipuri, 19 jaar, schrijver bij de NNGPM en woonachtig te Klademak III,
en
Christoffel WAROI, geboren te Seroei (Menawi), 18 jaar, pompbediende en woonachtig te Remoe-Zuid.
Zij verklaarden in het Indonesische leger dienst te willen nemen.

Bij N.V.IWANGGIN werd een lidmaatschapsbewijs aangetroffen van de in november 1960 te Sorong opgerolde subversieve organisatie "T.N.I.-Bataljon Tjendrawasih". Betrokkene is zelf nooit lid geweest van deze organisatie, maar had de lidmaatschapskaart van het toenmalige lid Jairus IWANGGIN

nagemaakt, met de bedoeling zich hiermee in Indonesië als verzetstrijder te introduceren.

De vaak gesignaleerde douane-beambte Zeth LEWERISSA werd m.i.v. 1 januari 1962 ontslagen i.v.m. zijn weigering aan een overplaatsing naar Hollandia gevolg te geven. Zijn tegenzin om Sorong te verlaten houdt vermoedelijk verband met plannen om naar Indonesië uit te wijken.

De bij de P.T.T. te Sorong werkzame autochtoon D.SIRY stelde er zijn vriend Nicolaas WANGGAI, leerling op de PTT-cursus te Hollandia, van op de hoogte, dat hij en ach anderen omstreeks 25 januari a.s. naar Indonesië willen uitwijken. Tot dit doel zou reeds een prauw ter waarde van f.375,- te Fakfak zijn gekocht, alsmede een buitenboordmotor.

Twee Indonesiërs - verdere gegevens onbekend- afkomstig van Misool, weken in november naar Indonesië uit.

HOOFDSTUK IV

AFDELING FAKFAK

Algemeen

Hoewel m.b.t. het bekende door het Nationaal Comité te Hollandia opgestelde manifest en de invoering van de nationale symbolen, reacties pro en contra werden vernomen, verliep de officiële vlaghijsing op 1 december ongestoord. De belangstelling van de zijde der inheemse bevolking was - gezien de korte voorbereidingstijd - redelijk, terwijl praktisch de gehele Europese gemeenschap aanwezig was.

De Chinese gemeenschap neemt m.b.t. de politieke ontwikkeling in dit gebiedsdeel, een zeer voorzichtige houding aan; geen der Chinese ingezetenen was bij de officiële vlaghijsing aanwezig.

Was in de voorafgaande maanden reeds een zekere spanning ontstaan, i.v.m. de behandeling van het "plan-Luns" in de Verenigde Naties, medio december bereikte deze spanning wel haar hoogtepunt als gevolg van de agressieve uitlatingen van Indonesische staatslieden, de door de Indonesische radio gevoerde anti-Nederlandse propaganda, en de aankondiging , dat de Indonesische president zich op 19 december te Djokjakarta voor een laatste opdracht inzake "Irian Barat" tot het Indonesische volk zou richten.

Mede gezien het Indiase militaire ingrijpen in Goa op de 18e december, ontstond - vooral in Europese kringen - grote ongerustheid.
Na het bekend worden van de inhoud van Soekarno's redevoering trad echter weer enige ontspanning in.

Op 20 december 1961 arriveerde op het eiland Namatotte (Onderafd. Kaimana) de warga-negara Hein Anne Dikmans, afkomstig van het op de Kei-eilanden (Indonesië) gelegen Tual, waar hij inspecteur van politie was. Vergezeld door zijn echtgenote, vier zoons, één dochter, een Indonesische bediende, en de Ambonnese vrouw J.C.Telussa, maakte hij de oversteek met een zeilprauw, voorzien van een buitenboordmotor. Dikmans koesterde reeds lang plannen om Indonesië te verlaten ennaar Nederland te gaan. De enige mogelijkheid om dit te realiseren was om vanuit Tual clandestien de wijk naar Nieuw-Guinea te nemen.

Reacties m.b.t. de instelling van de Landsvlag.

Fakfak

Na terugkeer in Fakfak van de Radja Roembati

Hadji Ibrahim BAUW, deelde de Radja Fatagar, Achmad USWANAS, in een restaurant te Fakfak aan een aantal aanwezigen mede, dat Hadji Ibrahim BAUW uit Hollandia de Papoea-vlag had meegenomen, en dat deze vlag in het Christelijk Militair Tehuis te bezichtigen zou zijn. Hij voegde hieraan toe, dat men de Nederlandse regering voor de officiële erkenning van dit nationale symbool, dankbaar moest zijn. Onmiddellijk na deze mededeling begaf de pro-R.I.georiënteerde Imam van Poerwasa, Batjo BONI alias Batjo bin MALARESSAN, zich naar de woning van de bekende Mohamad Daeng P/TTAH, waarschijnlijk om verslag uit te brengen.

Hadji Ibrahim BAUW reageerde tijdens een door hem bijeengeroepen vergadering van de "Kesatuan Islam Nieuw-Guinea" (KING) ter toelichting van de besluiten van het Nationaal Comité, op de vraag van het Indonesische KING-lid Sariman DJAJADININGRAT, wat er zou kunnen gebeuren, indien de vlag op de vastgestelde datum zou worden gehesen, met een scherp antwoord, dat dit een zaak van de Papoea's was en zeker niet van Indonesiërs.

Mede in dit verband verklaarde hij, dat de Papoea's niet door de Nederlanders, maar evenmin door de Indonesiërs wensten te worden onderdrukt.

Op 2 november kwam een 17-tal personen op uitnodiging van Hadji Ibrahim BAUW bijeen met het doel een comité in het leven te roepen, dat zich ten doel stelt om de wens van de bevolking van de Onderafdeling Fakfak m.b.t. het zelfbeschikkingsrecht duidelijk kenbaar te maken. Hadji Ibrahim BAUW had gedacht dit Comité samen te stellen uit de volgende door hem uitgenodigde personen, tw.

1. A.USWANAS - Radja Fatagar
2. M.TIGTIGWERIA - voorzitter dorpenraad Pikpik
3. A.TUTUROP - secretaris dorpenraad Patipi
4. M.HINDOM - lid dorpenraad Patipi
5. A.BAY - lid streekraad Fakfak
6. J.KABLS - volksonderwijzer Siboru
7. M.WARPOPOR - idem Gewerpe
8. E.HLGEMOER - klerk MPB kantoor Fakfak
9. R.S.SOUMOKIL - bouwopziener MPK Fakfak
10. H.RUMAGESAN - werker R.W.D.
11. M.IHA - werker R.W.
12. M.JUSUF - politieagent Fakfak
13. H.PERAT - idem Fakfak
14. Mc.HINDOM - idem Fakfak
15. A.NAURI - idem Fakfak
16. F.WATERPAUW - veldwachter Fakfak
17. Jusuf ARGUNI - ---

In principe gingen alle aanwezigen accoord met het plan , maar M.WARPOPOR stelde voor om, alvorens tot het vormen van een comité over te gaan, eerst een lid van het Nationaal Comité in Hollandia te doen overkomen om van deze te vernemen, wat het Comité precies beoogt.

Hadja BAUW aanvaardde deze suggestie; hijnam op zich de voorzitter van het Nationaal Comité te verzoeken een lid daarvan naar Fakfak af te vaardigen voor het geven van voorlichting.

In de KING-gelederen is enige beroering ontstaan, doordat een aantal - Indonesische - leden ontstemd zijn over het feit, dat de voorzitter, Hadji Ibrahim BAUW, van zijn instemming met de instelling van de Landsvlag heeft blijk gegeven op een KING-vergadering, (vide maandverslag oktober 1961 blz. 16). Zij zijn van mening, dat hij als voorzitter van de zuiver godsdienstige vereniging KING, buiten zijn boekje is gegaan door zich in vereniging verband op politiek terrein te begeven.

Op een bijeenkomst t.h.v. Said KAMISOPA te Fakfak, bijgewoond door de ook in het vorige verslag op pagina 16 genoemde Galiem REASA en de uit Babo (Bintoenibaai) afkomstige autochtonen Steven KAMISOPA, Idi MANUWAMA, Menase PRAIWIRA en Marius SIANTEY, verklaarde Said KAMISOPA, dat zij allen bij de Overheid als pro-R.I.genoteerd staan, en dat zij dat dan ook zullen blijven. Op deze bijeenkomst we unaniem besloten de Landsvlag niet te aanvaarden; zelfs werd gesproken over het verscheuren van deze vlag wanneer zij zou worden gehesen. Voorts werden plannen besproken om te geraken tot een nauwe samenwerking tussen te Fakfak verblijvende autochtonen afkomstig uit Babo en Kaimana, maar in het bijzonder m.b.t. het handhaven van de grootst mogelijke eendracht inzake de pro-Indonesische gezindheid Als hoofd en waarnemend hoofd van deze "bundeling" zouden optreden Galiem REASA en Marius SIANTEY.
Galiem REASA zou inmiddels de uit Babo afkomstige autochtoon Abukarim REFIDESO verzocht hebben om alle namen van in Fakfak vertoevende personen uit Babo en Kaimana te registreren. Waarschijnlijk is, dat Galiem REASA zich een vast aanhang wil verwerven voor het propageren van een aansluiting bij de Republiek Indonesië.
Volgens zijn zeggen zou Galiem REASA zich reeds 140 aanhangers hebben verworven, die met hem tegen het hijsen van de Landsvlag zijn, wanneer daaraan niet tegelijkertijd het verkrijgen van de onafhankelijkheid is verbonden.

Op de 28ste november werd door het Onderafdelingshoofd van Fakfak een voorlichtingsbijeenkomst gehouden met het doel de plaatselijke bevolking met de instelling van de Landsvlag in kennis te stellen. De belangstelling was groot, ook van de zijde van Indonesiërs. Van de geboden gelegenheid om vragen te stellen werd vooral van de zijde van de pro-R.I.gezinde Papoea's druk gebruik gemaakt, waarbij o.m. de volgende vragen werden gesteld:
Galiem REASA: "Waarom worden geen onderhandelingen met de R.I.gevoerd?"
"Zijn de bedoelingen van Nederland wel zuiver; waarom maken de Nederlandse ambtenaren dan niet plaats voor landskinderen?"

Jamban SAWOKA: "Indien de Landsvlag wordt ingesteld, waarom wordt het land dan niet tevens onafhankelijk?"
"Waarom sluit men dit land niet aan bij Indonesië?"

Aan de leden van Streekraad en Nieuw-Guinea Raad richtte men het verwijt, dat zij de bevolking niet vooraf hadden geraadpleegd.
De vragensteller werden van repliek gediend, waarbij ook enkelaar aanwezigen o.m. de Radja Roembati, M.WARPOPER en H.PORAT- allen in dit rapport eerder genoemd - in het geweer kwamen. De indruk is, dat deze bijeenkomst als uitlaatklep, vooral voor de pro-R.I.gezinde aanwezigen, van groot nut is geweest.

Kaimana

De vanuit Hollandia naar Kaimana overgeplaatste Hoesein BAUW (zoon van de Imam van Roembati en thans onderwijzer bij de Centrale Dorpsschool te Kaimana) deed zich kennen als een uitgesproken R.I.-aanhanger. Na een mislukte poging zich in het bezit te stellen van een rood-witte vlag werd hij verhoord, bij welke gelegenheid hij zijn pro-R.I. gezindheid niet onder stoelen of banken stak en zich op zeer denigrerende wijze uitliet over de instelling van de Landsvlag. Hij noemde dat een paskwil, aangezien de Papoea niet zelfstandig was en West Nieuw-Guinea bij Indonesië behoorde.
De officiële vlaghijsing op 1 december woonde hij bij, gekleed in een rood overhemd en witte pantalon. Na afloop van de plechtigheid zou hij ten huize van de bekende Oesman DATTY, de daar aanwezige Indonesiërs en pro-R.I. gezinde Papoea's hebben aangespoord om de Nederlandse- en Papoea-vlaggen neer te halen en daarvoor in de plaats de rood-witte vlag te hijsen. Hoewel enige Indonesiërs daar wel voor voelden, ging men niet tot actie over uit vrees dat de autochtone bevolking hiertegen in het geweer zou komen.

De autochtonen Christiaan SUNOM en Obet ESURU (beiden in april 1961 door de politie te Fakfak aangehouden i.v.m. diefstal van een prauw, waarmede 21 personen hadden getracht naar Indonesië uitte wijken - vide verslag van april 1961 pagina 16), die in verslagperiode uit Fakfak in Kaimana arriveerden, poogden geestverwanten te vinden om te beletten, dat de Papoeavlag zou worden gehesen. Zij verkondigden, dat "Irian Barat" een rechtmatig deel van Indonesië is en dat het verlenen van een eigen vlag aan de Papoea's maar een misleiding was.

Ook andere pro-R.I.gezinden, onder wie Oesman DATTY Talib la MINGGOE, La PAPULI en de regelmatig gesignaleerde Jo MOHAMAD, werden i.v.m. de erkenning van de nationale

symbolen en de vlaghijsing tot grotere activiteit geprikkeld en trachtten anderen over te halen straks de Landsvlag neer te halen.

Oesman DATTY ondernam een poging om de Radja van Namatotte, Kasim OMBAIER, te bewegen een rood-witte vlag in ontvangst te nemen, die de Radja aan de Papoea-bevolking zou moeten geven met de opdracht deze te hijsen.

Naast bovengenoemde negatieve symptomen was bepaald opvallend een vorm van heroriëntatie bij vele voorheen met de Indonesische denkbeelden sympathiserende jongeren. Het in topgaan van de Papoea-vlag sprak krachtig het min of meer dommelende nationale bewustzijn aan. Zelfbewust ging men thans een eigen standpunt innemen, gericht op nationale zelfstandigheid, afgewend van Indonesische bevoogding.

Zo stelde zich bij de vlaghijsing voor het HPBkantoor te Kaimana een grote groep jonge autochtonen uit de dorpen aan de Argoeni- en de Tritonbaai op, die klaar stond om elke actie tegen de Papoea-vlag metterdaad tegen te gaan.

Reacties m.b.t. de rede van Soekarno

Fakfak

Nadat reeds enige weken tevoren geruchten van een op handen zijnde Indonesische aanval de ronde hadden gedaan - en in pro-Indonesische kringen daarover zelfs een vaste overtuiging was gevormd - ontstond op de aankondiging van de rede van Soekarno op de 19e december bij de bevolking een uitgesproken gevoelen van angst voor de komende gebeurtenissen; de dagelijkse visvangst werd verwaarloosd, Boetonneze vrouwen kochten gouden sieraden op, tuinenbezitters trokken zich terug op hun velden, weg van de kust, waardevol geachte bezittingen werden ingepakt gereed gehouden voor de vlucht naar het binnenland.

Zeer speciaal de Boetonneze bevolkingsgroep voelde zich in het nauw gedreven; omtrent de Indonesische reactie op hun langdurig verblijf in Nieuw Guinea onder Nederlands bewind verkeerden zij in onzekerheid, anderzijds verwachtten zij van de Papoease jongeren weinig goeds.

Ofschoon bange verwachtingen algemeen werden gedeeld en de verschijnselen daarvan als hierboven vermeld duidelijke taal spraken, kwam het toch nergens in het ressort tot ordo-verstoring.

Kaimana

Hoewel men in de dagen vóór 1 december 1961 feitelijk slechts in pro-R.I.kringen verwachtte, dat Indonesië op die datum een inval zou ondernemen, werd in de eerste

helft van december, mede door de propaganda van de Indonesische radio-omroep meer algemeen verwacht, dat het "laatste commando" van President Soekarno op 19 december het directe operatiebevel tegen "Irian Barat" zou inhouden.

Een aantal Papoea's uit de stadswijk Kampong Ceram, hoofdzakelijk afkomstig uit de omgeving van Lobo en Argoenibaai, hield zich in de avond van 18 op 19 december buitenshuis op, o.a. in de tuinen nabij Kaimana.

De gesignaleerden Abdullah HASSANUSY en Oesman DATTY waren juist daar te vinden, waar zich in de avonduren doorgaans veel volk bevindt, o.a. voor de winkels.

Op een hevige knal nabij het politiekampement op 20 december (veroorzaakt door afgestoken vuurwerk) reageerde de gesignaleerde Talib La MINGGOE door gewapend met een grote parang (kapmes) onmiddellijk per rijwiel zijn woning te verlaten. Na enkele ogenblikken keerde hij echter, kennelijk teleurgesteld, naar huis terug.

Door het uitblijven van de verwachtte invasie, bleken de R.I.gezinde figuren, teleurgesteld. Abdullah HASSANUSY , Rd.Soeleiman bin HASSANUSY, Oesman DATTY, Abdul KERIM en Abdul Halik RATU gaven dit in hun gesprekken duidelijk te kennen.

Bij de loyale Boetonnezen wekte de agressieve Indonesische propaganda ook hier een zekere mate van onbehagen; men vreesde bij een Indonesische landing onmiddellijk geinterneerd te zullen worden.

Pro.R.I.activiteiten

In verband met het ondervolgende moge gewezen worden op het gemelde in de verslagen van juni (pag.25), juli (pag. 18), augustus (pag.20) en september (pag. 14) en voor wat betreft Galiem REASA o.a. op de verslagen over september (pag. 13) en oktober (pag. 16).

De in bovengenoemde verslagen genoemde Ismail BAUW vertrok op 11 november 1961 uit Fakfak naar Hollandia waar hij bij de Dienst van Economische Zaken tewerk werd gesteld. Vóór zijn vertrek verklaarde I.BAUW van zijn plannen voor de oprichting van een legale politieke partij te hebben afgezien.

Gerakan Rakjat Irian Barat (GRIB)

Medio november deelde Galiem REASA aan de Politie mede, voornemens te zijn een legale politieke partij op te richten. De ontwerpstatuten, die hij toen ter inzage gaf, bleken vrijwel woordelijk overeen te komen met de reeds in september door Ismail BAUW getoonde statuten (vide verslag september, pag. 14). Op 18 december kwam hij evenwel met een nieuw ontwerp op de proppen, waarvan aandacht verdient artikel 3 sub a, luidende (vertaald):

"het verbeteren en versterken van de verbondenheid van het Nederlands-Indië van 1945".
Hoewel gecamoufleerd, duidt deze doelstelling zeer bepaald in de richting van een aansluiting van Nieuw-Guinea bij Indonesië.

Voor een te vormen commissie, die de oprichting van de politieke partij zou moeten voorbereiden, had Galiem REASA reeds enige personen benaderd. In dit verband noemde hij de namen van Jamban SAWOKA, Wimpie SIA TJIN LIONG, Daniël RENJAAN en Dulah USWANAS.

Nader werd vernomen, dat de door Galiem REASA op te richten politieke partij GERAKAN RAKJAT IRIAN BARAT, afgekort GRIB, zou heten. Het bestuur zou als volgt worden samengesteld:

voorzitter : Galiem REASA
vice-voorzitter : Hasan USWANAS
adviseur : Wimpie SIA TJING LIONG
voorlichting : Jamban SAWOKA
secretaris : Daniël RENJAAN (Indonesiër)
penningmeester : Dulah USWANAS
commissaris : A,RUMAKAT (Indonesiër).

Deze bestuursleden van de GRIB zijn allen gesignaleerd i.v.m. hun pro.R.I.instelling.

PARTEI PEMUDA INDONESIA

Naar aanleiding van een binnengekomen bericht, dat de eerder in dit verslag genoemde Christiaan SUNOM en Obet ESURU zouden pogen om - met medewerking van de handlanger Goro WERFETE als verstokeling met het Gms."Willem Jansz" de reis naar Fakfak te maken - werd bij het vertrek van het Gms."Willem Jansz" in Kaimana contrôle uitgeoefend op de zich aan boord bevindende passagiers. Inderdaad bleek Obet ESURU zich aan boord te bevinden met het doel de reis als verstokeling mee te maken.

Bij onderzoek van zijn bagage werd een P.P.I.lidmaatschapsbewijs aangetroffen, identiek aan de lidmaatschapsbewijzen als bedoeld in het verslag over augustus 1961 op pagina 16.
Obet ESURU verklaarde dit lidmaatschapsbewijs - na zich in november 1960 bij Ramli SUPARMAN voor het lidmaatschap van de P.P.I. te hebben opgegeven - in mei 1961 van Abdurahman RUMADAY te hebben ontvangen. Hij had zich na het oprollen van de P.P.I. niet bij de politie gemeld, omdat hij het nog steeds eens was met de doelstellingen van de P.P.I., o.a. het verlenen van hulp aan infiltranten c.q. Indonesische legereenheden, bij de verovering van "Irian Barat".

Berichten omtrent aanwezigheid van infiltranten

Enige laag geëvalueerde berichten maakten melding van de vermoedelijke aanwezigheid van infiltranten in de

Onderafdeling Fakfak.

De bekende Abutalib bin Paris LAKATAY alias WERTUAR zou zich met 40 man in Kokas hebben opgehouden. Een later bericht meldde, dat Abutalib c.s. zich op het eiland Rumawain (van de Oegar-groep, nabij Kokas) schuil hield.

Een ander bericht maakte melding van de aanwezigheid op P.Semai (z.o.van Fakfak) van Hoesein MAKATITA.

Een doorzoeking van de nabij Kokas gelegen oude Japanse verdedigingswerken (deze bestaan uit een groot aantal holen en grotten en bieden uitstekende schuilplaatsen, ruim genoeg voor infiltratiegroepen) en van de eilanden Rumawain en Semai leverde geen resultaat op.

In het bos nabij Wagom zou een zekere LAMBUO (eerder genoemd i.v.m. plannen voor vertrek naar Indonesië, vide oktober-verslag pag. 18), een ontmoeting hebben gehad met vier geuniformeerde met handvuurwapens bewapende Indonesiërs o.w. volgens het gerucht, de bekende infiltranten Boetje LOEN en Atjo HARI. Deze 4 Indonesiërs zouden LAMBUO een brief hebben meegegeven, bestemd voor Mohamad Daeng PATTAH en de reeds eerder in dit verslag genoemde Batjo BONI alias Batjo bin MALARESAN, de Imam van Poerwasa,van wie bekend is, dat hij aanhanger/lid van de P.P.I. was (is?). In de brief zou o.m. gestaan hebben, dat tussen 25 december 1961 en 15 januari 1962 de Indonesische aanval op Fakfak te verwachten was.

Ook in deze kwestie bleef het naar hun aanwezigheid ingestelde onderzoek zonder resultaat.

Indonesische thuisvaarders

In verband met het reeds lang bij de hier te lande woonachtige Keiezen bestaande verlangen om naar hun geboorteland terug te keren, werd op initiatief van Daniël RENJAAN een vergadering belegd, welke werd bijgewoond door een aantal Keiezen, Boetonnezen, Ceramezen en de halfbloed Arabier Je MOHAMAD. Ter vergadering besprak men de mogelijkheden van repatriëring van de h.t.l. vertoevenden Keiezen.

Besloten werd om de uitslag van de debatten in de Verenigde Naties inzake de kwestie Nieuw-Guinea af te wachten. Indien uit de uitslag met enige zekerheid de conclusie zou kunnen worden getrokken, dat binnen afzienbare tijd het normale scheepsverkeer met Indonesië hersteld zou zijn, kon men de kwestie verder laten rusten. In het tegenovergestelde geval zou men zich collectief tot het Gouvernement wenden met het verzoek om -- eventueel met inschakeling van het Internationale Rode Kruis - de repatriëring te realiseren.

Papoea-Indonesiëvaarders.

Bij een in Kaimana ingesteld onderzoek bleek, dat bij de op 29 maart 1961 o.l.v. Sofnat RAGAINAGA vanuit de Radja Ampat clandestien naar Indonesië uitgeweken groep personen, zich ook bevonden heeft de uit Tiwara afkomstige Papoea Adolf MOERNAMA (vide verslag over maart 1961 pag.11).

HOOFDSTUK V

AFDELING ZUID NIEUW-GUINEA

Algemeen

Het eerste hijsen van de Landsvlag op 1 december had in deze Afdeling een ordelijk verloop. De opkomst zowel van de zijde van de plaatselijke bevolking als van de zijde van het Gouvernements- en Missiepersoneel, was groot Ook een aantal Keiese dorpsonderwijzers was bij de plechtigheid aanwezig.

De indruk bestaat, dat het autochtone deel van de bevolkingzich nog niet ten volle realiseerde van welke politieke betekenis deze gebeurtenis voor hun land kan blijken te zijn.

Omstreeks medio december werd een algemene spanning merkbaar in verband met de aangekondigde rede van Soekarno, met het "laatste commando".

Deze rede veroorzaakte in het bijzonder onder de Europese, de Chinese en de RMS-gezinde bevolkingsgroepen een grotere onrust dan aanvankelijk wel werd verwacht. Delegaties drongen bij de Overheid aan op een voorbereiding van de evacuatie van gezinnen.
Vooral bleek men bevreesd voor vijandelijke handelingen van de zijde van de Javanen en Keiezen. Zij, die in het verleden in Indonesië bittere ervaringen opdeden, verklaarden onomwonden geen vertrouwen meer te hebben in de potentie van het huidige gezagsapparaat om bij een eventuele aanval van buitenaf en een daarmede samengaande daadwerkelijke actie van binnenuit, de nodige waarborgen te bieden voor veiligheid van lijf en goed.

De houding der autochtone groepen kon rustiger genoem worden, al viel ook hier een zekere mate van weifeling en verwarring waar te nemen.

De Marind-bevolking , hoewel volkomen loyaal, observeert scherp de handelingen en maatregelen, welke door de Overheid worden getroffen. Zo ging zij geheel accoord met de tijdelijke inname van de vuurwapens (jachtgeweren) der Indonesiërs, hoewel niet begrepen werd, waarom onder de huidige omstandigheden, deze wapens weer zo spoedig werden teruggegeven. De Marinds troffen voorbereidingen om in het achterland van Merauke een bewaking in te stellen tegen eventuele vreemde elementen met het voornemen om bij een sein van onraad de Indonesiërs - in het bijzonder de Keiezen - aan te vallen.

Pro-R.I.activiteiten

Diverse rapporten maakten medling van verhoogde activiteit van pro-R.I.gezinde personen. In dit verband werden o.a. de namen genoemd van HADIDJOJO, M.LETSOIN, J.MATURBONGS, K.OELOEKJANAN, B.SAMKAKAI, J.J.RAHAKBAUW en van de gedetineerde Frits Otniël WERLUKEN, van wie gemeld werd, dat hij pogingen deed om een bewaker van de gevangenis te Tanah Merah te beïnvloeden.

De vaker genoemde J.J.RAHAKBAUW werd medio november naar Agats overgeplaatst. Zijn taak als R.I.propagandist onder de autochtonen is thans overgenomen door Jozef MATURBONGS, klerk bij de K.P.M. te Merauke, die o.a. in gemengde huwelijken tussen Keiezen en autochtonen een belangrijk middel ziet om de band tussen deze bevolkingsgroepen te verstevigen. Voor dergelijke huwelijken zou geen bruidschat worden geëist.

Ten huize van de Keiese R.K.dorpsonderwijzer Gerardus FOFIT te Koeprik werd als reactie op het hijsen van de Landsvlag, daags na deze gebeurtenis een bijeenkomst gehouden van een dertiental R.I.-gezinden. De Keiees Therentius Juliaan HATTU, die evenals de ook op deze bijeenkomst aanwezige Ambonnees Adam PUTUHENA behoorde tot de groep van 37 verstekelingen ex-Johan van Oldenbarneveld, voerde op deze bijeenkomst het woord en betoogde, dat slechts de R.I.vlag door de hier te lande wonende Indonesiërs - waartoe hij ook de Papoea's rekent - kan worden erkend. Hij zou namens de R.I.gezinden een schrijven richten aan de Indonesische regering met het verzoek om nog vóór februari 1962 dit gebied met geweld bij Indonesië in te lijven, waarbij het Indonesische leger op de steun en medewerking van de R.I.gezinden zou kunnen rekenen . Voorts verklaarde HATTU nadat alle aanwezigen zich met het plan accoord hadden verklaard, dat hij c.c.a. zou mededelen aan Jozef MATURBONGS, OEIS bin SIDIK, Johannis TANGKERE en Petrus DUMATUBUN, opdat zij dit op hun beurt weer aan hun respectievelijke aanhangers zouden kunnen doorgeven.

Op een bijeenkomst, welke werd bijgewoond door een 15-tal personen, gaf de vaker gesignaleerde Mohamad MULJODIRONO een uiteenzetting en aanwijzingen m.b.t. de volgens hem binnenkort te verwachten Indonesische aanval. De autochtonen spoorde hij aan hun medewerking te verlenen bij eventuele landingen van parachutisten. Hij zette hierbij uiteen, dat Indonesië de volle steun had van Rusland, Communistisch China en Malakka, terwijl daartegenover Nederland alleen stond.

HOOFDSTUK VI

INDONESIE +)

Algemeen

Het waargenomen politieke beeld van Indonesië werd gedurende verslagperiode beheerst door een aantal belangrijke gebeurtenissen, waarvan het terugnemen van het Nederlandse internationalisatievoorstel in de VN - in Indonesië als een diplomatieke overwinning aangemerkt - het door president Soekarno op 19 december uitgevaardigde "komando rakjat", en de uitvoering van een aantal op de bevrijding van Irian Barat gerichte maatregelen, de hoogtepunten vormden.

Daarop afgestemd werd een bijzonder agressieve anti-Nederlandse radio- en perscampagne gevoerd, waarbij onomwonden met oorlog en geweld werd gedreigd, indien Nederland niet bereid zou zijn tot overdracht van "Irian Barat". Het Indonesische volk werd bezworen de nationale eenheid te versterken en bereid te zijn om elk offer voor de bevrijding van"Irian Barat" te brengen. Hoewel telkenmale met veel ophef melding werd gemaakt van spontane reacties uit het volk, kan niet worden beoordeeld in welke mate deze propaganda de Indonesische bevolking wezenlijk aangreep; minder gunstige economische factoren en zelfs plaatselijk moeilijke voedselsituaties schenen mede gewicht in de schaal te leggen, gezien de min of meer nadrukkelijke bekendstelling, dat met ware opofferingsgezindheid de door de overheid in te voeren verdere versoberingsmaatregelen dienden te worden gedragen.

Minister SUBANDRIO over de Irian-Barat kwestie.

Op 4 november vertrok de Indonesische minister van buitenlandse zaken SUBANDRIO uit Djakarta wederom naar New York in verband met de slotbehandeling van de Nieuw-Guinea kwestie in de Algemene Vergadering der Verenigde Naties.

Vóór zijn vertrek verklaarde hij, dat het thans voor Nederland de laatste kans was om het Irian Barat-geschil op te lossen en de betrekkingen met Indonesië te normaliseren.Hij voegde daaraan toe, dat de Indonesische regering en het volk zich gereed maakten om aan alle eventualiteiten het hoofd te bieden. Een eerste vereiste voor

+) De gegevens van dit hoofdstuk zijn voor het merendeel ontleend aan Indonesische persbronnen.

Indonesië was, aldus de minister, een spoedig herstel van zijn gezag over "Irian Barat", ongeacht de wijze waarop. Het was de taak van de regering om alle mogelijkheden voor een vreedzame oplossing te onderzoeken, voordat andere acties zouden worden ondernomen.

Voor hij in het vliegtuig stapte inspecteerde hij een erewacht van de "Perintis Irian Barat".

Als leden van de Indonesische delegatie, bevonden zich in Subandrio's gezelschap onder meer J.A.DIMARA, WENDERI, WEROR en Mary PAPARE, een dochter van Silas PAPARE.

Op 9 november dreigde SUBANDRIO tijdens de VN-debatten - zoals bekend - , in een felle anti-Nederlandse redevoering, met oorlog, indien de Nederlandse voorstellen zouden worden aangenomen.

Nadat op 28 november zowel de Indiase als de Brazzaville-resolutie bij stemming niet de vereiste meerderheid hadden kunnen behalen, en Nederland zijn voorstel had ingetrokken, vertrok SUBANDRIO met een aantal delegatieleden op 29 november van New York via Tokio, Hongkong en Manilla naar Indonesië.

Het delegatielid Moh.YAMIN verklaarde tijdens een persinterview te New York, dat de politiek-LUNS was mislukt, omdat deze beoogde Indonesië buiten te sluiten. Die politiek was niet alleen onjuist, doch bracht de wereldvrede in gevaar, aldus YAMIN. De Indonesische druk ter bevrijding van "Irian Barat" van het Nederlandse kolonialisme nam dagelijks toe en Amerika was geadviseerd de Nederlanders geen steun te verlenen, opdat de haat van het Indonesische volk zich niet zou keren tegen het State Department.

Bij aankomst in Tokio, verklaarde de reizend ambassadrice mevrouw SUPENI, eveneens deel uitmakend van het gezelschap - SUBANDRIO, dat de Japanse houding in de V.N. "niet vriendelijk" was tegenover Indonesië. Japan had zijn ambassadeur in Nederland tot voorzitter van de Japanse VN-delegatie benoemd; zij vroeg zich af, waarom niet Takeo OHDA - de Japanse ambassadeur in Indonesië - die de Indonesische aspiraties begreep en onderschreef, in deze functie was benoemd.

Te Manilla verklaarde SUBANDRIO verbaasd te zijn over het Philippijnse standpunt met betrekking tot de behandeling van de "Irian Barat"-kwestie in de VN. De Philippijnse delegatie had de Indiase resolutie verworpen en vóór de Brazzaville-resolutie gestemd. "Ik verwachtte een andere houding van de Philippijnen", aldus SUBANDRIO, doch e. e.a. zou de goede onderlinge betrekkingen niet schaden.

Bij aankomst te Djakarta op 6 december, waar hij door een enthousiaste menigte als een nationale held werd ontvangen, verklaarde SOEBANDRIO, dat iedere provocatie van Nederlandse zijde, de "physieke confrontatie" in "Irian Barat" zou bespoedigen.

Over de Amerikaanse houding zeide hij, nog niet begrepen te hebben, of Amerika zijn neutraal standpunt had verlaten. Op een vraag, of Nederland de kwestie "Irian Barat" volgend jaar wederom aan de V.N. zou voorleggen, deelde hij mede, van mening te zijn dat de zaak in 1962 zou zijn afgedaan.

Met betrekking tot de voortzetting van de Nederlandse zelfbeschikkingspolitiek in Irian Barat meende hij, dat zelfbeschikking voor het volk van Irian Barat reeds was neergelegd in de Indonesische proclamatie van 1945. Aan Nederland werd overigens overgelaten of het bereid was tot bilaterale onderhandelingen. Indonesië vroeg daar niet om, maar had er ook geen bezwaar tegen. Indien Nederland niet wenste te onderhandelen, was Indonesië gereed andere wegen in te slaan, aldus de minister. De huidige confrontatiepolitiek rechtstreeks tegen Nederland zou worden voortgezet; deze had reeds succes opgeleverd.

Op het vliegveld stonden ter verwelkoming enige honderden leden van de "Terintis Irian Barat" aangetreden en voorts een groep Papoea's in oorlogsdracht voorzien van pijlen en speren.

NASUTION en Irian Barat

Generaal NASUTION legde er op 5 november te Surabaja, tijdens de commando-overdracht van het marinierskorps, de nadruk op, dat Indonesië in verband met de bevrijding van "Irian Barat" moeilijke tijden tegemoet ging. Hij hoopte dat de heilige plicht vervuld zou worden, zoals vroeger ten tijde van de Nederlandse agressie en nu bij de onderdrukking der binnenlandse opstanden.

De nieuwe commandant van het marinierskorps, kolonel HARTONO, verklaarde, dat het korps te allen tijde gereed stond om "Irian Barat" te bevrijden. In het kader hiervan zou deze eenheid belangrijk worden versterkt en uitgebreid . Hij hoopte op spoedige actie en bracht de wapenspreuk van het korps, "Landen en overwinnen", in herinnering.

Ter gelegenheid van de herdenking van het 8-jarig bestaan van het "Brawidjaja"-commando in Midden-Java te Jogjakarta, zei NASUTION op 17 december, dat het duidelijk was, dat het komende laatste bevel van de president een nog zwaardere taak op de schouders van de Indonesische strijdkrachten zou leggen. "Als militair behoeven wij ons daar niet in te verdiepen. Indien de politieke strijd voor de terugkeer van Irian Barat geen resultaat oplevert, dienen wij als militair gereed te staan onze plicht te doen en Irian Barat tot ons grondgebied terug te voeren", aldus de generaal. Hij herinnerde aan de vele moeilijkheden, waarvoor Indonesië zich thans gesteld zag, doch die

niet zo groot waren als de moeilijkheden, die Indonesië gedurende de afgelopen 13 jaar had ondervonden en te boven was gekomen, zoals de Nederlandse agressie, de oprichting van Nederlandse marionetten-Daerah's, moeilijkheden bij de voedsel- en kledingvoorziening, de recente binnenlandse opstanden e.d., die ten doel hadden de Indonesische republiek en de TNI te vernietigen.

Uitspraken en maatregelen van Soekarno

Op 7 november keerde president SOEKARNO te Djakarta terug na een medische behandeling in Wenen.

Tijdens een massa-bijeenkomst te Semarang op de 10e november, "Heldendag", verklaarde hij in een toespraak dat Indonesië zou blijven vechten voor de terugkeer van "Irian Barat", met of zonder de VN. "Wanneer de VN een beslissing hebben genomen, zal ik mijn definitieve bevel ("komando") uitvaardigen. Thans luidt mijn order, "op alles voorbereid te zijn", aldus de president. Hij waarschuwde de wereld, dat de Indonesische aanspraak op "Irian Barat" geen bluf was en dat de terugkeer van dit gebied een heilige plicht was voor elke Indonesiër. Het volk riep hij op om voortdurend en eensgezind gereed te staan om de laatste fase van de strijd om "Irian Barat" in te gaan. "Aarzel nimmer, wij zullen ten strijde trekken en niemand kan ons tegenhouden!" "Veronderstel dat de VN het Nederlandse dekolonisatievoorstel zou aanvaarden, wat zal er dan gebeuren", vroeg hij. "Serbu! Gempur!", (aanvallen),schreeuwde, de menigte. Dat was, aldus de president, het juiste antwoord. Indonesié zou blijven vechten om de Nederlanders uit "Irian Barat" te verdrijven; slechts het Indonesische en geen ander volk kon rechten op "Irian Barat" laten gelden.

Op 14 november, de "Dag der Mobiele Brigade", verklaarde SOEKARNO te Djakarta, dat Indonesië alles in het werk stelde, teneinde de Nederlandse pogingen om van 'Irian Barat" een van Indonesië afgescheiden onafhankelijke staat te maken, te doen mislukken, aangezien het gebied een deel van de Indonesische republiek was. Hij herhaalde hetgeen hij in Semarang had verkondigd, nl. dat de strijd voor de terugkeer van Irian Barat onder Indonesisch gezag met of zonder de V.N., zou worden voortgezet.
"Sta gereed mijn strijd-bevel te ontvangen", riep hij uit. "Zodra de V.N. een beslissing hebben genomen, volgt mijn laatste komando"!

De "Dewan Pertahanan Nasional"

Op 11 december werd na een vergadering in het paleis te Bogor, welke werd voorgezeten door de president/ opperbevelhebber en bijgewoond door de drie chefs van sta-

ven, het hoofd van de staatspolitie, enige ministers, de voorzitter van het Parlement, leiders van het Voorlopige Volkscongres, de Hoge Adviesraad, en de Nationale Planraad, de oprichting bekendgemaakt van de "Dewan Pertahanan Nasional" (Nationale Defensieraad).

Tevens werd aangekondigd, dat het staatshoofd op 19 december te Jogjakarta, tijdens een massa-bijeenkomst zijn laatste "komando" voor de bevrijding van "Irian Barat" zou bekendmaken. Deze datum en plaats waren gekozen, omdat het op 19 december juist 13 jaar geleden was, dat de Nederlanders Jogjakarta - het brandpunt van het Indonesische revolutionaire verzet - waren binnengevallen.

De Nationale Defensieraad heeft tot taak de strijd ter bevrijding van "Irian Barat" in al zijn facetten te coördineren en te leiden. Zij is als volgt samengesteld: De leiding berust bij de president/opperbevelhebber, bijgestaan door de le minister DJUANDA en de minister van nationale veiligheid, generaal NASUTION. De leden zijn:

generaal NASUTION	- chefstaf ADRI
vice-admiraal MARTADINATA	- chefstaf ALRI
luchtmaarschalk SURYADARMA	- chefstaf AURI
Sukarno DJOJONEGORO	- hoofd staatspolitie
Dr.SUBANDRIO	- minister van buitenlandse zaken
Ipik GANDAMANA	- minister van binnenlandse zaken
J.A.DIMARA	
Chairul SALEH	- vice-voorzitter van het Voorlopig Volkscongres
Zainul ARIFIN	- voorzitter van het Parlement
Dr.Ruslan ABDULGANI	- vice-voorzitter van de Hoge Adviesraad
NOTOHAMIPRODJO	- minister van financiën
gen.majoor SUPRAJOGI	- minister van productie
prof.Mohammad YAMIN	- voorzitter van de Nationale Planraad.

Op 13 december maakte staatssecretaris Mr.ICHSAN, de samenstelling bekend van het secretariaat van de Nationale Defensieraad, t.w.:

Algemeen Secretaris	: ACHMADI, minister van transmigratie, coöperatie en desaontwikkeling
Leden	- SUDIBJO, minister/secretaris-generaal van het Nationale Front,
	- SALATUN, kolonel AURI,
	- SUSATYO MARDI, lt.kol.AIRI,
	- DJUHARTONO, lt.kol.ADRI
	- Drs.LEGOWO, adj.hoofdcomm.van pol.

"Komando tertinggi operasi pembebasan Irian Barat"

Op 14 december werd tijdens de eerste zitting van de Nationale Defensieraad besloten tot de instelling van een opperbevel voor de operatie ter bevrijding van "Irian Barat", genaamd het "Komando tertinggi operasi pembebasan Irian Barat".

Dit "komando tertinggi" werd onder directe leiding geplaatst van president SOEKARNO, die werd uitgeroepen tot "panglima besar", bijgestaan door de drie chefs van staven.
Op 26 december werd hieraan verbonden een "staf operasi" (operationele staf), onder leiding van generaal-majoor Achmad JANI.

Op 14 december verklaarde president SOEKARNO in een toespraak tijdens het vierde nationale congres van de links georiënteerde "Gerwani" (Gerakan Wanita Indonesia) te Djakarta, dat de enige taal, die door de Nederlandse imperialisten werd begrepen, kracht was. Wij volgen in onze strijd voor de bevrijding van "Irian Barat" een krachtige politiek Politiek is voor de vorming van kracht en het gebruikvan kracht, aldus de president. Hij hekelde de Nederlandse politiek van zelfbeschikking voor Irian Barat. Zelfbeschikking was een goed principe, doch voor Indonesië was slechts interne zelfbeschikking voor Irian Barat acceptabel en niet de door Nederland nagestreefde externe zelfbeschikking.
Minister SUBANDRIO zette uiteen, dat als gevolg van de Nederlandse plannen om onafhankelijkheid te verlenen aan wat zij noemden de "Negara Papua", dit gebied van Indonesië zou worden afgescheiden, en voor de Indonesische regering derhalve geen andere weg openstond dan het treffen van militaire maatregelen.
"Deze maatregelen nemen wij, omdat wij daartoe door de Nederlanders worden gedwongen. Wij wensen geen oorlog en vinden het niet prettig om wapens in het buitenland aan te kopen, dieslechts dienen om oorlog te voeren. Doch de maatregelen, waartoe Indonesië wordt gedwongen, zijn gericht op het welzijn van land en volk, waarvan de eenheid door de Nederlanders wordt bedreigd", aldus SUBANDRIO.

Het "komando rakjat".

Op 19 december sprak president SOEKARNO in een massameeting te Jogjakarta zijn met spanning verwachte rede uit. Niet minder dan 30 ministers , 28 ambassadeurs en een aantal consuls woonden op regeringsuitnodiging de bijeenkomst bij.
Dagen tevoren waren via pers en radio onafgebroken oproepen tot het volk gericht om zich voor te bereiden en klaar te staan, het laatste "komando" voor de bevrijding van "Irian Barat" van de president te ontvangen.
SOEKARNO zijn gehoor herinnerende aan de Nederlandse aanval op Jogjakarta in 1948 , hield een fel betoog tegen Nederland. Hij gaf een historisch overzicht zowel van de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd, als van het conflict rond "Irian Barat", om vervolgens te komen tot een uiteenzetting van het Nederlandse plan tot internationalisatie van dat gebied. Het Nederlandse plan schilderde hij af als het oude spel van "verdeel en heers", dat destijds

ook bij de oprichting der "negara's" was opgevoerd en nu werd aangewend tot afscheiding van "Irian Barat".

Hij riep het gehele volk op om zich eensgezind onder de rood-witte vlag te scharen en deze in "Irian Barat" te planten. De strijdkrachten dienden zich gereed te houden om "Irian Barat" te bevrijden.

Aan het slot verklaarde hij, dat het "komando", dat hij zou geven voor de bevrijding van "Irian Barat", geen bevel van hem zelf was, doch van het volk, aangezien hij zich zelf slechts als spreekbuis van het volk beschouwde. Hij noemde daarom dit laatste bevel , het "komando rakjat".

Vervolgens trad minister ACHMADI, hoofd van het secretariaat van de Nationale Defensieraad naar voren, en las het door de president als hoofd van het opperbevel voor de bevrijding van "Irian Barat", opgestelde en ondertekende "komando rakjat" voor.

"Wij, president/opperbevelhebber der Indonesische strijd-
"krachten,hebben in het kader van de tegen Nederland ge-
"richte confrontatiepolitiek ter bevrijding van Irian Ba-
"rat, de strijdkrachten bevel gegeven op een nader te be-
"palen tijdstip, hun taak en plicht ter bevrijding van
"Irian Barat, tot uitvoering te brengen.
"Thans, nu de Nederlanders het kolonialisme op ons grond-
"gebied willen voortzetten met het doel het Indonesische
"land en volk te verdelen, geven wij het gehele Indonesi-
"sche volk inclusief dat in Irian Barat, opdracht het vol-
"gende uit drie punten bestaande "komando" uit te voeren,
"t.w.

"1. Verijdel de vorming van een door de Nederlandse kolonialisten gecreëerde Papoea-marionettenstaat;
"2. Hijs de roodwitte vlag in Irian Barat, Indonesisch grondgebied;
"3. Sta gereed voor algemene mobilisatie, ter verdediging van de vrijheid en eenheid van land en volk.

Dezelfde avond verklaarde minister SUBANDRIO te Djakarta tijdens een bijzondere plenaire zitting van het parlement, waar hij namens de regering officiëel het "komando rakjat" aan de volksvertegenwoordiging bekendmaakte:

" Voor ons is er geen andere weg dan uitvoering geven
"aan het door de president uitgevaardigde "komando rakjat"
"Niemand kan ons de schuld geven van militaire maatregelen,
"indien wij door Nederland voor een fait accompli worden
"gesteld door de uitroeping van de "Negara Papua". Wij
"kunnen niet langer wachten. Dit is ons duidelijke antwoord
"aan Nederland. Wij handelen in het volledige bewustzijn,
"dat wij in onze eigen kracht geloven en weten veel vrien-
"den in de wereld te hebben, die onze strijd onderschrijven
"en steunen. Laat Nederland onze kracht niet onderschatten!
"Laat Nederland de aangeboden vriendenhand van de president
"niet beschouwen als teken van zwakte, doch als een laatste
"oproep om de weg van de vrede te kiezen!", aldus SUBANDRIO.

Na deze toespraak besloot het parlement bij acclamatie
- het "komando rakjat" volledig te steunen en gereed te staan voor de uitvoering daarvan;
- het gehele Indonesische volk op te roepen om met dezelfde patriottische geestdrift van 17 augustus 1945 , gereed te staan alle eventualiteiten tegemoet te treden, en met volledig besef en eensgezind het "tri komando rakjat" uit te voeren.

Via pers en radio werden onmiddellijk intensieve campagnes begonnen om de strijdgeest van het volk aan te wakkeren en zich gereed te maken voor de uitvoering van het "komando rakjat"; ook de diverse regeringsleiders en -instanties, politieke-, jeugd-, arbeiders- en andere organisaties lieten zich niet onbetuigd. Vrijwilligers voor de bevrijding van Irian Barat moesten zich melden.

Op 27 december verklaarde president SOEKARNO tijdens de openingsreceptie van het Partindo-congres te Djakarta, dat het "komando rakjat" in feite de verovering van "Irian Barat" inhield. Hij zette uiteen, dat de Nederlanders tot nu toe steeds wapengeweld hadden gebruikt bij hun pogingen om de "Negara Papua" op te richten en daarom had nu Indonesië het recht om geweld te gebruiken bij de bevrijding van dat gebied. Indonesië, aldus de president was slechts bereid met Nederland te onderhandelen op basis van overdracht van het bestuur over "IrianBarat". De door Nederland gebezigde term "Selfdetermination" merkte hij aan als neo-kolonialisme en neo-imperialisme. Tot slot maakte hij bekend, dat aan de "Dewan Pertahanan Nasional" opdracht was gegeven om in geheel Indonesië registratieposten op te richten voor vrijwilligers.

Maatregelen in het raam van de bevrijding van "Irian Barat"

Met de door het Nationaal Comité voorgestelde militaire opleiding van de jeugd (verslag over oktober 1961, blz. 25) werd in november te Djakarta een aanvang gemaakt. De eerste groep bestond uit 700 jongeren.
Aangekondigd werd, dat spoedig in het gehele land begonnen zou worden met de massale militaire opleiding van de jeugd.

Door het ministerie van zeeverbindingen werden voorbereidingen getroffen op het terrein van de maritieme defensie. Aan gezagvoerders van Indonesische koopvaardijschepen werden instructies inzake de navigatie, scheepsbewegingen e.d. verstrekt, "zoals deze in tijd van oorlog van kracht zijn", aldus werd te Djakarta bekendgemaakt.

De militaire opleiding voor burgerambtenaren, waarmede reeds enige maanden geleden op beperkte schaal een aanvang was gemaakt, werd geintensiveerd en uitgebreid.

President SOEKARNO gaf op 27 december opdracht aan het Nationale Front om zo spoedig mogelijk in het gehele land de registratie ter hand te nemen van vrijwilligers (mannen en vrouwen tussen 18 en 24 jaar).

Teneinde deze registratie onder de arbeiders zo vlot mogelijk te doen verlopen, stelde de minister van arbeid richtlijnen vast voor de verschillende overheids- en buitenlandse bedrijven. Ter voorkoming van stagnatie in de productie werden de arbeidersorganisaties bij de registratie ingeschakeld.

Op 29 december werd van de zijde van het ministerie van zeeverbindingen bekendgemaakt, dat de schepen bestemd voor de "operasi pembebasan Irian Barat", gereed lagen. Verklaard werd, dat deze schepen tot taak hadden, eenheden van de strijdkrachten of vrijwilligers te vervoeren. Met nadruk werd gesteld, dat e.e.a. geen nadelige invloed zou hebben op de verscheping van voedsel en kleding. De geconsigneerde schepen moesten doorlopend in radiocontact staan met de afdeling "operasi" van het ministerie.

De commandant van het militaire gewest XV "Maluku/ Irian Barat", lt.kol.BUSIRI verklaarde te Ambon, dat hij en de gouverneurs van "Maluku" en "Irian Barat", in het kader van de bevrijding van Irian Barat reeds bijzondere instructies van de chefstad ADRI hadden ontvangen. Generaal NASUTION zou hem voorts de opdracht hebben gegeven om in het raam van de algemene mobilisatie, zoveel mogelijk krachten uit het grensgebied aan te trekken om deze mobilisatie zo spoedig mogelijk te realiseren.
BUSIRI verklaarde in dit verband, dat de uitvoering van de algemene mobilisatie in zijn gebied niet beperkt zou blijven tot registratie, doch ook militaire opleiding zou omvatten. Hij hoopte binnenkort een militante macht van 250.000 man te kunnen organiseren.

Tijdens de derde plenaire zitting op 30 en 31 december verklaarde het Centrale Comité van de Partai Komunis Indonesia zich accoord met de inhoud van het rapport van de voorzitter D.N.AIDIT, waarin o.m. een uiteenzetting werd gegeven van de mobilisatie van hetnationale potentieel ter bevrijding van "Irian Barat". Besloten werd een telegram aan de president te zenden, waarin hem succes werd toegewenst bij de leiding van de Indonesische volksstrijd.

Oprichting van de "Propinsi Irian Barat" (Nieuwe stijl), het "Komando mandala" en het "Panitia mobilisasi Umum".

Tijdens de zitting van de "Dewan Pertahanan Nasional" op 31 december te Bogor, werd in het kader van de uitvoering van het "komando rakjat", besloten tot de oprichting van de "Propinsi Irian Barat" - nieuwe stijl - , die het gebied beslaat van "Residentie Nieuw-Guinea" - conceptie van Mook". Tot gouverneuer van deze nieuwe provincie zal een Papoea worden benoemd.

Voorts werd besloten tot de instelling van een "komando mandala - theatre command" en de benoeming van een "panglima mandala" (operatiecommandant). Het "Theatre command" zal alle strijdmacht- en poli tie-eenheden omvatten in het betrokken operatiegebied, indien het moment was aangebroken voor de verovering van Irian Barat.
De benoeming van de bevelhebber, alsmede de naam van de Papoea, die tot gouverneur zal worden benoemd, zouden spoedig worden bekendgemaakt.

Vervolgens werd een "Panitia Mobilisasi Umum" in het leven geroepen, van de volgende samenstelling:

voorzitter	- ACHMADI, minister/secretaris van de Nationale Defensieraad,
vice-voorzitter	- kolonel SUKOWATI, inspecteur-generaal van de territoriale- en volksdefensie.
leden	- kolonel AURI, SALATUN, lt.kolonel ALRI, SUSATYO lt.kolonel ADRI, DJUHARTONO en adj.hfd.comm.v.pol., drs.LEGOWO.

De taak van dit comité, dat belast werd met alle aangelegenheden betreffende de bewerkstelliging van de mobilisatie, diende op 31 januari a.s. te zijn beëindigd.

Indonesische radiopropaganda

De reeds in het verslag over augustus 1961 (blz.21) gesignaleerde uitzendingen van Radio Makassar onder de titel "Daeng Lada dan Daeng Meritja", voornamelijk bestemd voor luisteraars in Nieuw-Guinea, duurden voort.

Tweemaal in de week, op woensdag en zondag, wordt door Radio Makassar een dergelijk programma uitgezonden. De twee komieken Daeng Lada en Daeng Meritja bespotten nog steeds de Nederlandse politiekten opzichte van "Irian Barat" en trachtten tot verzet tegen de Nederlandse overheid aan te sporen.
Hieronder volgen enige voorbeelden van de aard van deze uitzendingen.

De uitzending van 15 november was in het bijzonder gericht tot de in Nieuw-Guinea verblijvende Ambonnezen, die zich nu echter niet meer, zoals in het verleden, door de Nederlanders zouden laten misleiden en gebruiken. Deze Ambonnezen, die altijd in het Nederlandse koloniale leger hadden gediend en daar de laagste rangen bekleedden, werden steeds in de voorste linies ingezet, terwijl de Nederlanders met hun witte huid, in de achterhoede verbleven. Zij moesten zich niet meer door de Nederlanders laten gebruiken en als soldaat van het Nederlandse kolonialisme sterven, maar strijden voor de Indonesische zaak. "Wees geen verrader! "Als je de rood-witte vlag ziet, maak dan rechtsomkeert, "en schiet de Nederlanders dood. Wees niet bang voor de "Nederlanders. Wees een held en geen verrader! Denk aan

"hetgeen president Soekarno destijds heeft gezegd: Verlaat "het Nederlandse koloniale leger en sluit je bij ons aan. "Wij zijn allen Indonesiërs, van Sabang tot Merauke".

In de uitzending van 22 november werd de uitgestrektheid van het Indonesische eilandenrijk gesteld tegenover de nietigheid van Nederland; de Australische politiek van steun aan Nederland werd fel gehekeld. De Australiërs waren nazaten van gedeporteerde Engelse misdadigers, die de oorspronkelijke bewoners van het land hadden uitgereeid.

In de uitzending van 29 november werden de Nederlandse militairen belachelijk gemaakt. De Papoea militairen moesten zich bij de komst van de Indonesiërs, tegen de Nederlanders keren en hen afmaken. De verkiezingen in "Irian Barat" en de Nieuw-Guinea Raad werden bespot. Deze raad was de "Heinekens Raad" of "Shag Raad"; de domme Papoea's lieten zich door de Nederlanders met bier en tabak tot vriendschap verleiden.

In een op 1 november door Radio Ambon omgeroepen commentaar werd felle critiek geleverd op het Manifest van het Nationaal Comité in Hollandia en de daaraan verleende steun door de Nieuw-Guinea Raad. Betoogd werd, dat het manifest in het geheel niet in overeenstemming was met de wil van het volk.

In een ander commentaar werd de Nieuw-Guinea Raad weer een marionettenspel genoemd. Het merendeel der leden waren handlangers van de Nederlanders, omgekocht met Nederlandse vrouwen. Indien Nederland zou overgaan tot de instelling van een marionettenregering, zou Indonesië zulks opvatten als verzet tegen zijn rechtmatige aanspraken. Voor Indonesië zou dan geen andere weg dan die van geweld openstaan zoals destijds tegen de Republik Maluku Selatan.

Op 2 november werd via Indonesische radiostations een boodschap van J.A.DIMARA te Djakarta in een Papoeastreektaal uitgezonden in verband met diens .a.s.vertrek naar New-York. De bevolking van "Irian Barat" werd aangespoord tegen de bezetters in verzet te komen, want het gehele Indonesische volk stond achter haar. Nederlandse ambtenaren werden gewaarschuwd, dat binnenkort Indonesië het gezag over "Irian Barat" zou overnemen.

Op 5 december verzorgde Radio Makassar een speciale uitzending bestemd voor de Nederlanders in Nieuw-Guinea. Gesproken werd over een gespannen verhouding tussen Indische en volbloed Nederlanders. In het bijzonder had men op het oog de gemeenschap te Biak, waar veel Indische Nederlanders zouden zijn weggetrokken. Deze werden aan hun gemengd Indonesische-Nederlandse afstamming herinnerd en aangespoord de zijde van Indonesië te kiezen en de Hollanders de rug toe te keren.